



Fédération Internationale
de Basketball

FIBA

International Basketball
Federation

We Are Basketball

SLUŽBENA PRAVILA IGRE 2010

Sudijski priručnik
SUĐENJE DVOJICE SUDIJA

Usvojio:

Centralni Bord FIBA

San Huan, Portoriko, 17. April 2010

U primeni od 01.10.2010.

Naslov originala:

FEDERATION INTERNATIONALE DE BASKETBALL
INTERNATIONAL BASKETBALL FEDERATION
F I B A

Official Basketball Rules 2010

Referees' Manual

Two-Person Officiating

As approved by

FIBA Central Board

San Juan, Puerto Rico, 17th April 2010

Valid as of 1st October 2010

Prevod i obrada:

MARINKO GOLUBOVIĆ

Stručni saradnik:

IVANA MILOVANOVIĆ

Tehnička priprema:

**MARINKO GOLUBOVIĆ
ZORAN STAMENKOVIĆ**

Interna publikacija Regionalnog košarkaškog saveza Istočne Srbije. Nije dozvoljeno da se bilo koji deo ove publikacije dalje reprodukuje na bilo koji način i u bilo kojoj formi bez prethodne saglasnosti RKS IS.

1	Uvod.....	5
2	Pripreme pre utakmice	6
2.1	Dolazak na mesto odigravanja utakmice.....	6
2.2	Susret sudija.....	7
2.3	Fizička priprema	8
2.4	Dužnosti pre utakmice	9
3	Početak perioda.....	13
3.1	Postupak pre početka perioda.....	13
3.2	Početno podbacivanje.....	14
3.3	Kretanje sudija.....	15
4	Postavljanje i odgovornosti sudija.....	16
4.1	Tehnike suđenja	16
4.2	Podela odgovornosti na terenu za igru	17
4.3	Prateći sudija – postavljanje i odgovornosti.....	18
4.4	Prateći sudija – praktični saveti.....	23
4.5	Vodeći sudija – postavljanje i odgovornosti	24
4.6	Vodeći sudija – praktični saveti.....	29
4.7	Prateći i vodeći sudija – dodatni praktični saveti.....	32
4.8	Presing odbrane	33
4.9	Ubacivanje uz presing odbranu	34
4.10	Odbrane zatvaranjem	35
5	Situacije odlaska lopte van graničnih linija i ubacivanja	37
5.1	Odgovornost za linije	37
5.2	Ubacivanja	38
5.3	Sat za dvadesetčetiri sekunde.....	45
5.4	Lopta vraćena u zadnje polje.....	46
6	Situacije šutiranja na koš	47
6.1	Let lopte	47
6.2	Sprečavanje pogotka i ometanje	48
6.3	Pokušaji pogotka za tri poena	49
6.4	Završetak vremena za igru u periodu ili produžetku	52
7	Znakovi i postupci.....	53
7.1	Znakovi	53
7.2	Prekršaji.....	54
7.3	Greške	55
7.4	Promena posle grešaka	56
7.5	Greška ekipe koja ima kontrolu lopte	56
7.6	Greška i uspešan pogodak iz igre	58
7.7	Obostrana greška	60
7.8	Postavljanje sudija nakon greške.....	62
7.9	Obojica sudija dosuđuju	65
8	Situacije slobodnog bacanja	67
8.1	Prateći sudija.....	67
8.2	Vodeći sudija	68
8.3	Slobodna bacanja bez postavljanja igrača	69

9	Tajm-auti i zamene.....	70
9.1	Sprovođenje tajm-auta.....	71
9.2	Tajm-aut nakon uspešnog pogotka iz igre ili poslednjeg ili jedinog slobodnog bacanja ...	72
9.3	Sprovođenje zamene.....	73
10	Završetak vremena za igru.....	74
10.1	Proveravanje zapisnika.....	74
11	Pregled komentara.....	76
12	Zaključak.....	77

Sudijski priručnik

Suđenje dvojice sudija

Kada se u “Sudijskom priručniku - Suđenje dvojice sudija” pominju igrač, trener, sudija, itd. u muškom rodu, to se takođe odnosi i na ženski rod. Jasno je da je ovo učinjeno isključivo iz praktičnih razloga.

1 Uvod

Mehanika suđenja je sistem koji je zamišljen kao praktičan radni metod da bi se olakšalo izvršavanje zadataka sudija na terenu za igru. Namenjen je da pomogne sudijama da ostvare najbolji mogući položaj, omogućavajući da odluke u vezi povreda pravila budu ispravno donete.

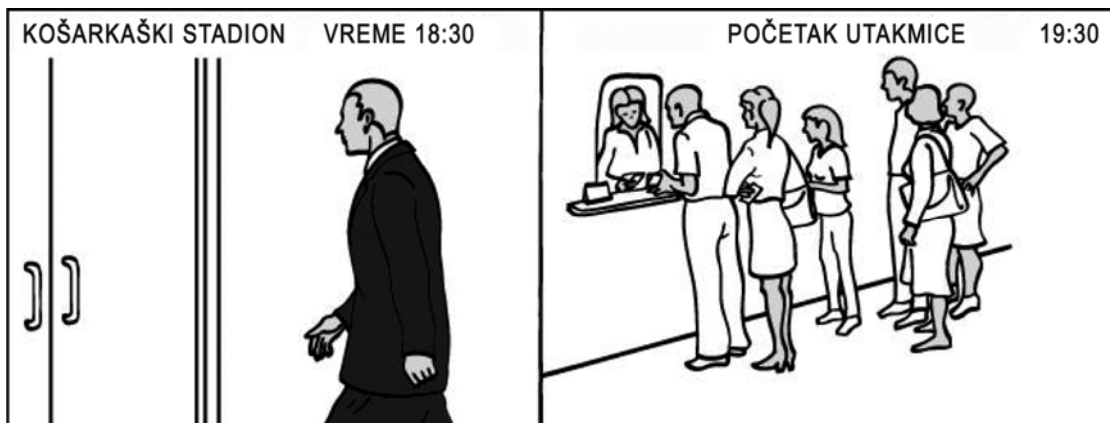
Zdrav razum je bitan preduslov za dobrog sudiju. Jasno i potpuno razumevanje ne samo Službenih pravila, već i duha igre, apsolutno ima suštinski značaj. Kažnjavajući svaku tehničku povredu pravila koja se dogodi, sudija uspeva samo da izazove nezadovoljstvo kod gledalaca, igrača i trenera.

Ovaj priručnik je urađen da bi se standardizovala mehanika suđenja i sudije pripreme za savremenu igru.

Naš cilj je da dodamo uniformnost i doslednost već stečenom bogatom iskustvu među različitim sudijama.

Od svih sudija se zahteva da slede navedene osnovne principe. Ostalo je na njima.

2 Pripreme pre utakmice



Dijagram 1



Dijagram 2

2.1 Dolazak na mesto odigravanja utakmice

Od suštinskog je značaja da sudije organizuju putovanja tako da na vreme stignu na svoje odredište. U slučaju lošeg vremena treba da krenu na put što ranije, da bi izbegli zakašnjenje na utakmicu. Sudijama se naročito savetuje da na mesto odigravanja utakmice dođu najmanje jedan (1) sat pre predviđenog vremena početka i da se po dolasku jave organizacionom telu takmičenja ili delegatu, ako je prisutan.

Sudije treba da se dobro pripreme za svaku utakmicu, tj. da budu u najboljoj mogućoj fizičkoj i mentalnoj kondiciji. Svi obroci treba da se završe najmanje 4 sata pre predviđenog vremena početka utakmice, bez konzumiranja alkohola na dan utakmice.

Lični izgled je veoma važan. Sudije treba da se odlikuju nastupom i prikladno obuku pre utakmice. Očekuje se da sudije-muškarci nose odelo (ili sportski blejzer) i kravatu kada dolaze na mesto odigravanja utakmice. Uniforma sudije treba da bude u dobrom stanju, čista i lepo ispeglana. Sudije ne treba da nose ručni sat, znojnice ili nakit bilo koje vrste u toku utakmice.

Ukratko rečeno, želimo da naše sudije svojom pojavom profesionalno deluju na terenu za igru i van njega.



Dijagram 3



Dijagram 4

2.2 Susret sudija

Nakon dolaska na mesto odigravanja utakmice, dvojica (2) sudija treba da se sretnu i pripreme za zadatak koji leži pred njima. Oni su tim i treba da urade sve što mogu da ojačaju to jedinstvo.

Sastanak pre utakmice je najvažniji.

Teme koje treba da se razmotre obuhvataju:

1. Posebne situacije: situacija podbacivanja i postupak, tehničke greške, slobodna bacanja, TV tajm-outi, itd.
2. Saradnja i timski rad, naročito kod udvojenih zvižduka.
3. Pokušaji pogotka za tri poena.
4. Osećaj za igru.
5. Princip prednost/podređeni položaj.
6. Postavljanje i odgovornosti kod posebnih načina igre.
7. Pokrivanje igre dalje od lopte.
8. Odbrane udvajanjem i presingom.
9. Završetak vremena za igru u periodu ili produžetku.
10. Postupanje sa problemima koje stvaraju učesnici i gledaoci.
11. Opšti metodi komunikacije:
 - Između partnera
 - Sa pomoćnim sudijama i delegatom, ako je prisutan.



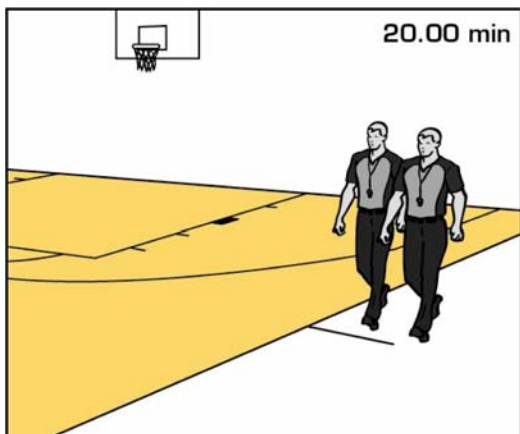
Dijagram 5

2.3 Fizička priprema

Nakon presvlačenja u svoju uniformu, svaki sudija se drugačije priprema za utakmicu. Ipak podsećamo sudije da savremena košarkaška igra zahteva prvoklasne atletske sposobnosti, ne samo od igrača već i od sudija.

Fizička priprema pre utakmice je neophodna, bez obzira na godine starosti i iskustvo sudije. Naročito se preporučuje istezanje kroz različite vrste vežbi, da bi se sprečio ili bar ublažio rizik povređivanja. To ima i psihološke prednosti, jer omogućava da se sudija oseća mentalno spreman i u dobroj kondiciji za predstojeće aktivnosti.

Potreban je visok stepen samomotivacije i entuzijazma. To može da postigne samo lično sudija.



Dijagram 6



Dijagram 7



Dijagram 8



Dijagram 9

2.4 Dužnosti pre utakmice

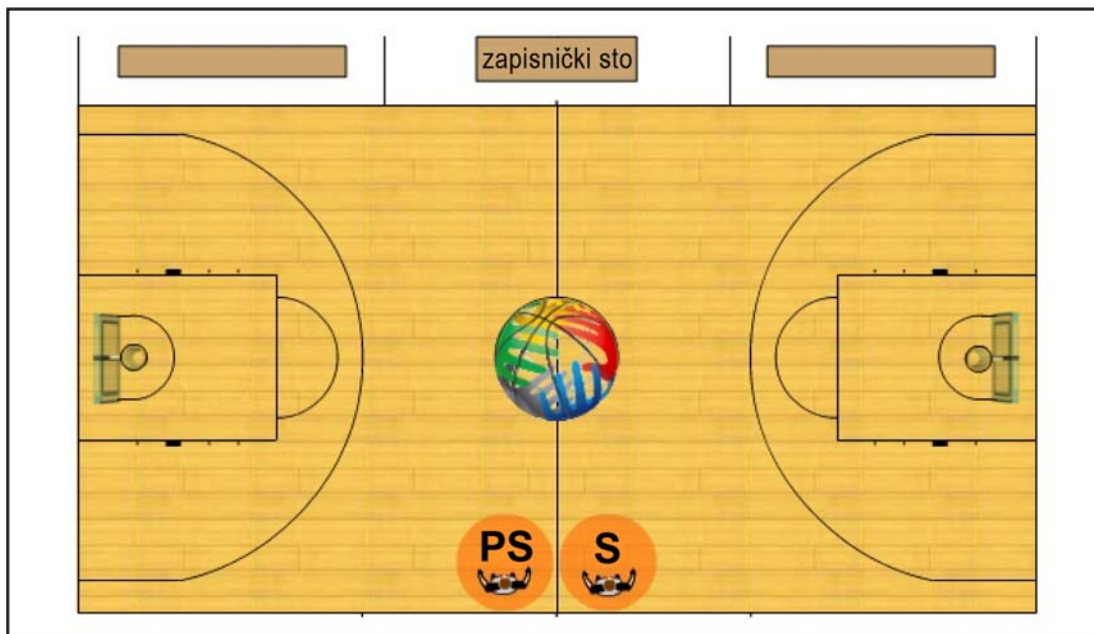
Sudije moraju zajedno da izađu na teren za igru, **najmanje dvadeset (20) minuta** pre početka utakmice i najkasnije pet (5) minuta pre početka drugog poluvremena.

Ovo je minimalan vremenski period koji je potreban za detaljan pregled objekata i opreme za igru i nadgledanje zagrevanja ekipa.

Prvi sudija je odgovoran za odobrenje terena za igru, sata za igru i celokupne tehničke opreme, uključujući zapisnik (odnosno licence igrača ako delegat nije prisutan).

On takođe od upotrebljavanih lopti bira jednu za igru i posebno je obeležava. Kad je jednom lopta za igru određena, više nije dostupna nijednoj ekipi za vežbanje pre početka utakmice.

Lopta za igru treba da bude u dobrom stanju i saglasna pravilima igre.



Dijagram 10

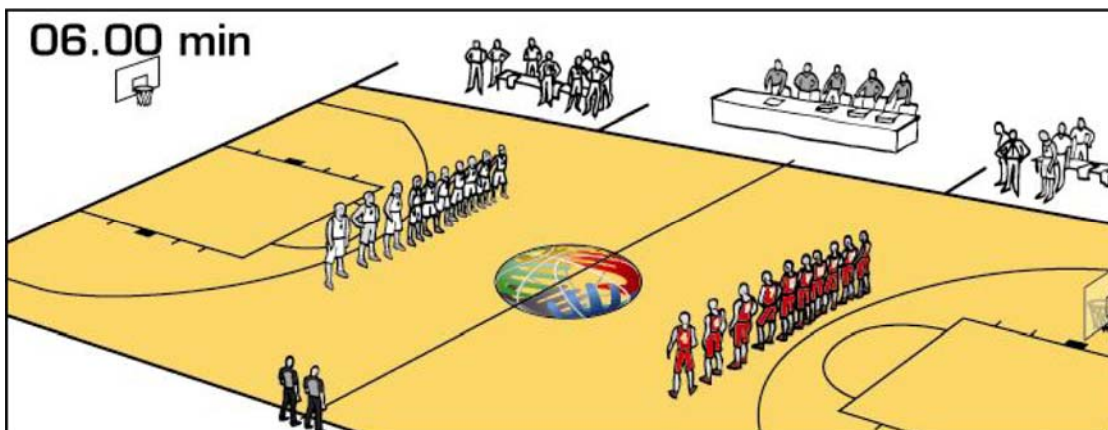


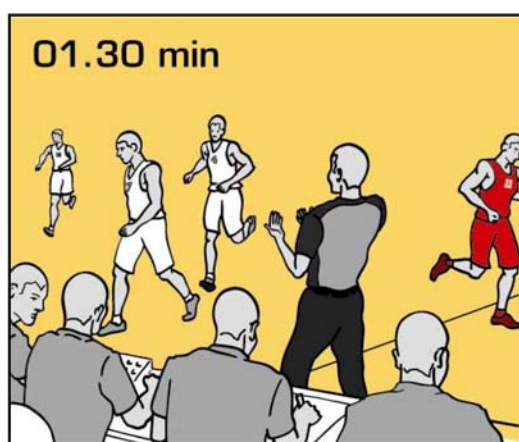
Dijagram 11

Sudije treba da zauzmu položaj nasuprot zapisničkom stolu i da pažljivo nadgledaju ekipe u toku zagrevanja pre utakmice i na poluvremenu, zbog mogućih postupaka koji mogu da dovedu do oštećenja opreme za utakmicu. Ne treba da se dopusti hvatanje igrača za obruč na način koji može da ima za posledicu oštećenje obruča ili table.

Ako sudije primete takvo nesportsko ponašanje, moraju odmah da opomenu trenera ekipe počinioaca. Ukoliko se isto ponašanje ponovi, dosuđuje se tehnička greška počinioacu.

Prvi sudija takođe treba da proveri da li je zapisničar ispravno pripremio zvaničan zapisnik i da obezbedi da **deset (10) minuta pre predviđenog početka utakmice** treneri potvrde svoju saglasnost sa imenima i odgovarajućim brojevima članova ekipe i imenima trenera, potpisivanjem zapisnika i označavanjem svojih pet (5) igrača koji počinju utakmicu. Prvi sudija se zatim vraća na svoj položaj nasuprot zapisničkom stolu.


Dijagram 12

Dijagram 13

Dijagram 14

Danas je uobičajena praksa da igrači, treneri i sudije budu predstavljeni gledaocima.

Kada ovo predstavljanje pre utakmice treba da se održi, predlaže se da počne šest (6) minuta pre početka utakmice. Prvi sudija zviždi pištaljkom i obezbeđuje da svi igrači prekinu zagrevanje i odmah se vrate u prostore oko klupa svojih ekipa.

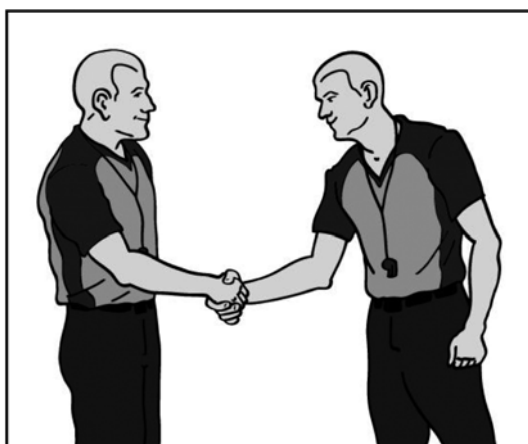
Čim svi igrači, treneri i sudije budu predstavljeni gledaocima, prvi sudija zviždi pištaljkom i daje znak da je ostalo tri (3) minuta do početka utakmice. Igrači mogu sada da počnu završnu fazu zagrevanja pre utakmice (Dijagram 13).

Dva (2) minuta pre početka utakmice sudije prelaze u položaj blizu zapisničkog stola.

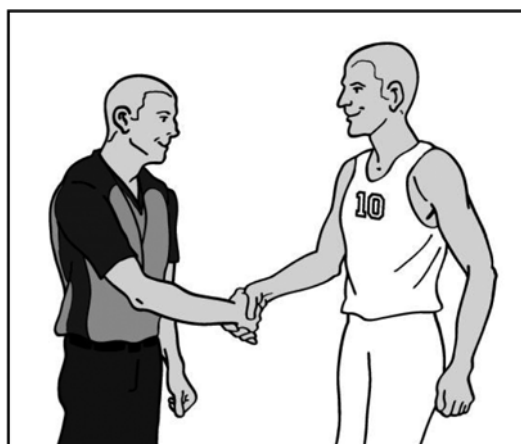
Kada do početka utakmice ostane jedan minut i trideset sekundi (1:30), prvi sudija zviždi pištaljkom i obezbeđuje da svi igrači prekinu zagrevanje i odmah se vrate u prostore oko klupa svojih ekipa (Dijagram 14).



Dijagram 15



Dijagram 16

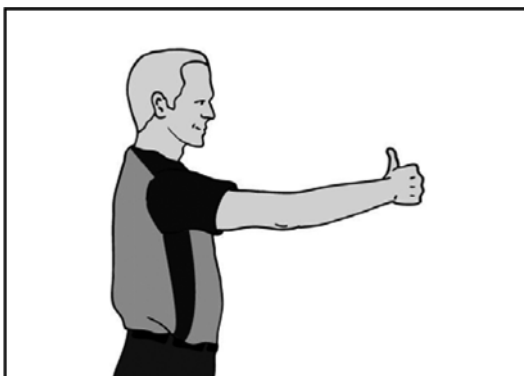


Dijagram 17

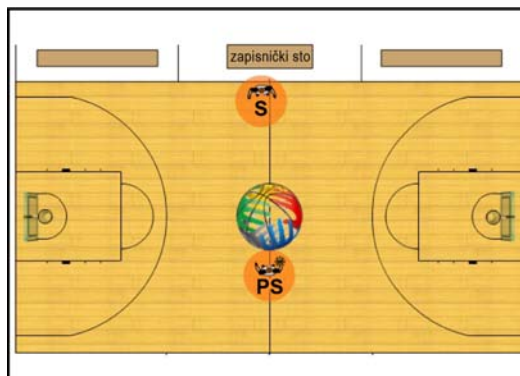
Prvi sudija treba da verifikuje da su svi spremni za početak utakmice i da nijedan igrač ne nosi nedozvoljenu opremu.

Od prvog sudije se zahteva da identifikuje kapitene obe ekipe na terenu za igru. Rukovanje predstavlja normalnu praksu. Time pomaže svom partneru, jer jasno označava dva (2) kapiteni na terenu.

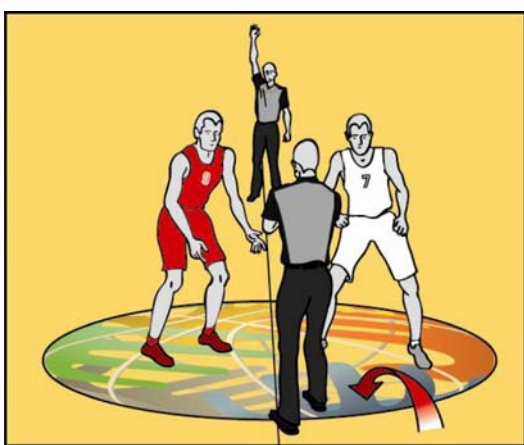
3 Početak perioda



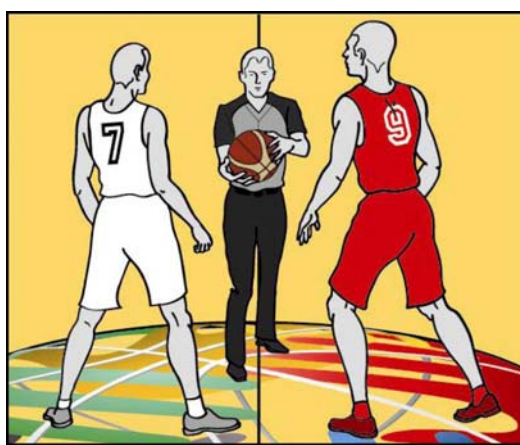
Dijagram 18



Dijagram 19



Dijagram 20



Dijagram 21

3.1 Postupak pre početka perioda

Pre nego što zakorači u središnji krug da sprovede podbacivanje na početku prvog perioda i pre sprovođenja ubacivanja na početku svih ostalih perioda, prvi sudija proverava da li su partner i preko njega sve pomoćne sudije spremni. To radi upotrebom znaka "Palac nagore" (Dijagram 18).

Prvi sudija treba da odloži izvođenje početnog podbacivanja ili sprovođenje ubacivanja sve dok nije potpuno uveren da je sve u redu.

Na početku prvog perioda sudija (drugi) zauzima položaj u blizini srednje linije, na bočnoj liniji pored zapisničkog stola. On je slobodan sudija. To znači da ne učestvuje u sprovođenju podbacivanja, već je spreman da krene ispred igre kada lopta bude odbijena (Dijagram 19 do Dijagram 21).

Prvi sudija stoji na suprotnoj strani licem okrenut zapisničkom stolu, spreman da zakorači u središnji krug da izvede početno podbacivanje kojim započinje prvi period.

Da bi sproveo ubacivanje na početku svih ostalih perioda, prvi sudija zauzima položaj na produžetku srednje linije nasuprot zapisničkom stolu, bočno od igrača koji izvodi ubacivanje prema njegovom zadnjem polju. Igrač koji izvodi ubacivanje postavlja se tako da opkoračuje produžetak srednje linije. Sudija (drugi) zauzima položaj na suprotnoj bočnoj liniji u prednjem polju ekipe koja izvodi ubacivanje, tako da vizuelno obuhvata sve igrače.

Kretanje prvog sudije i sudije (drugog) posle ubacivanja kojim počinju svi ostali periodi osim prvog perioda vidi u Čl. 5.2.



Dijagram 22



Dijagram 23



Dijagram 24



Dijagram 25

3.2 Početno podbacivanje

Pre nego što podbaci loptu, prvi sudija treba da verifikuje da su oba igrača spremna i da imaju obe noge unutar one polovine središnjeg kruga koja je bliža sopstvenom košu, sa jednim (1) stopalom u blizini srednje linije.

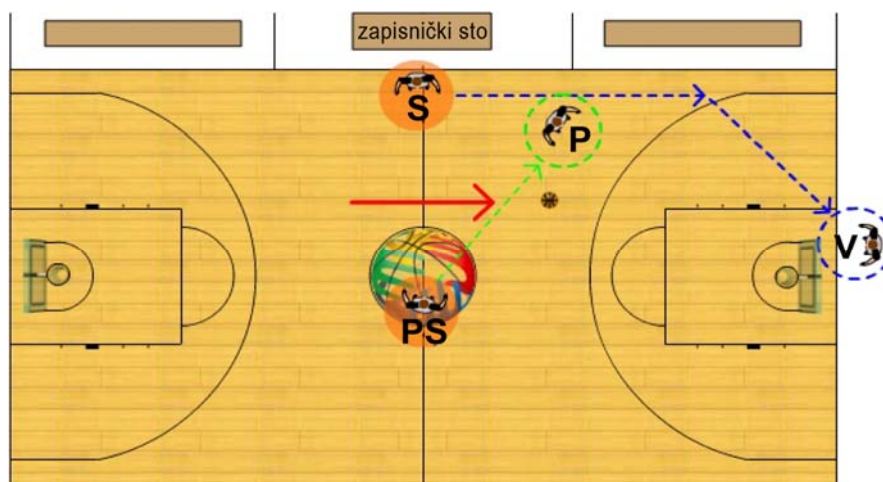
Lopta se podbacuje vertikalno naviše između dva (2) protivnika, više nego što ijedan od njih može da dosegne skokom (Dijagram 22).

Preporučuje se da prvi sudija ostane nepomičan nakon izvođenja podbacivanja, čekajući da vidi u kom pravcu se igra razvija, sve dok se lopta i igrači ne udalje od kruga.

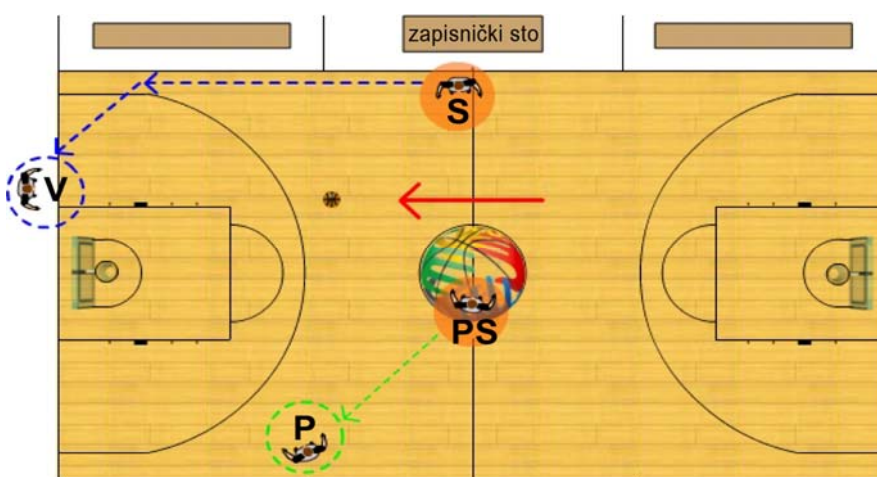
Ne treba da pokušava da se povlači unazad prilikom izbacivanja lopte, jer to utiče na preciznost podbacivanja.

Sudija (drugi) mora da verifikuje da je odbijanje lopte bilo pravilno, tj. da je lopta dostigla najvišu tačku pre nego što je bila odbijena i da je kretanje osam (8) neskakača bilo u skladu sa pravilima (Dijagram 23 i Dijagram 24).

Čim je lopta prvi put odbijena, sudija (drugi) daje znak za puštanje vremena i kreće u pravcu igre, ispred lopte, da bi preuzeo položaj vodećeg sudije (Dijagram 25).



Dijagram 26



Dijagram 27

3.3 Kretanje sudija

Kada je lopta odbijena u desnu stranu slobodnog sudije, on kreće ispred igre u istom pravcu kao i lopta i nastavlja do čone linije, uspostavljajući svoj položaj kao vodeći sudija (Dijagram 26).

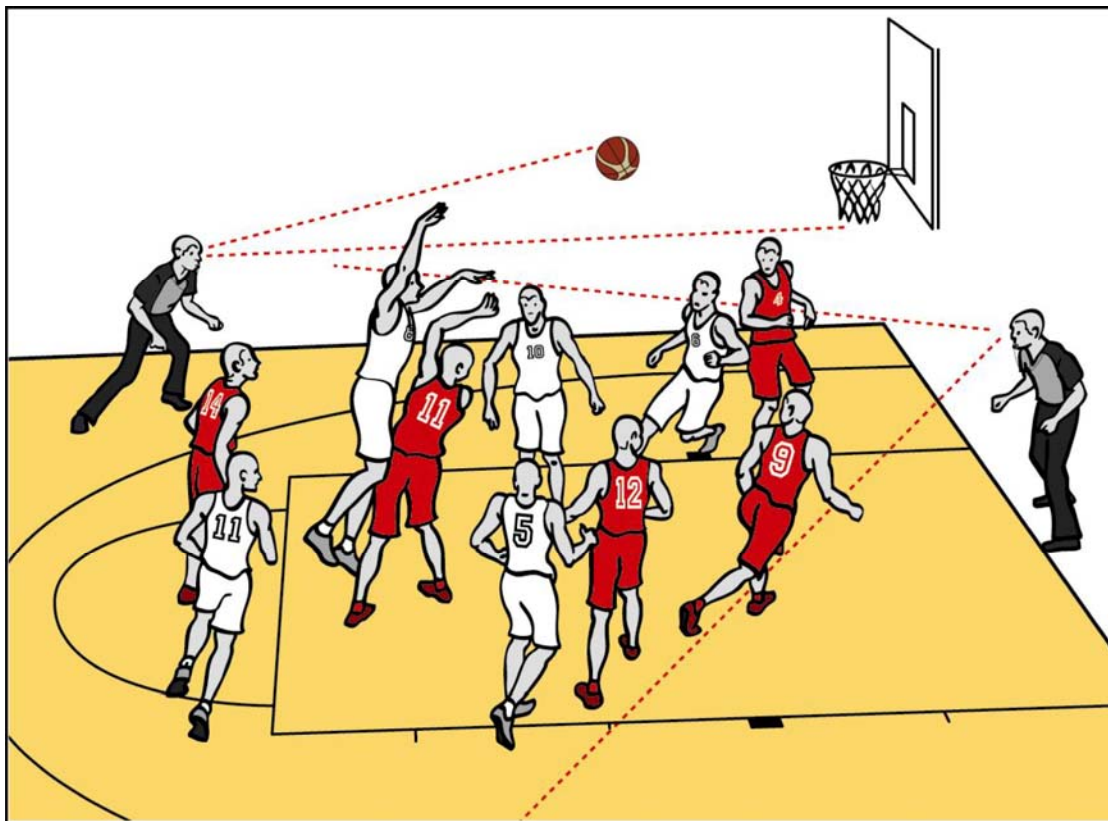
Prvi sudija, koji je izveo podbacivanje, zadržava svoj položaj u krugu, posmatrajući igru. Kada se igra udalji od sredine terena, on zauzima prateći položaj pored bočne linije (Dijagram 26).

Kad god dođe do promene kontrole ekipe i novog pravca igre, dvojica (2) sudija moraju da se prilagode. Oni zadržavaju svoje odgovornosti za iste linije, pri čemu prateći sudija postaje novi vodeći, a vodeći sudija novi prateći.

Kada je lopta odbijena u levu stranu slobodnog sudije, on kreće ispred igre u istom pravcu kao i lopta i nastavlja do čone linije, uspostavljajući svoj položaj kao vodeći sudija (Dijagram 27).

Prvi sudija, koji je izveo podbacivanje, treba za trenutak da zastane u tom položaju. To prvom sudiji dozvoljava da, ne ometajući igrače, pređe preko terena za igru prema zapisničkom stolu i zauzme prateći položaj (Dijagram 27).

4 Postavljanje i odgovornosti sudija



Dijagram 28

4.1 Tehnike suđenja

Oči sudija treba da budu stalno u pokretu, pokušavajući da pokriju ceo teren, uvek znajući gde se nalaze svih deset (10) igrača.

U zavisnosti od položaja lopte, jedan (1) sudija mora da gleda akcije dalje od nje.

Znati gde se lopta nalazi ne znači i gledati u nju.

Kad god obojica sudija zvižde pištaljkama istovremeno, **normalno je da onaj koji je bliži igri preuzme odluku.** Uspostavljanje vizuelnog kontakta između sudija, pomaže da se izbegnu dve (2) različite odluke. Kad god obojica sudija zvižde pištaljkama zbog greške, ne treba odmah da se pokreću. Svaki sudija mora da vodi računa o svom partneru, upravo za slučaj da se on opredeli za drugačiju odluku.

Nema razlike između prvog sudije i sudije (drugog) u pogledu donošenja odluka o greškama i prekršajima. Mlađe ili manje iskusne sudije imaju ista ovlašćenja da donose odluke kao i njihove starije kolege. Saradnja i timski rad imaju vitalni značaj. Prihvatajući svoje odgovornosti, sudije postavljaju svoje standarde.



Dijagram 29

4.2 Podela odgovornosti na terenu za igru

Savremeno suđenje zahteva dvojicu (2) sudija koji sude sarađujući jedan sa drugim, pri čemu jedan (1) sudija preuzima odgovornost za pokrivanje igre oko lopte, a drugi za pokrivanje igre dalje od lopte.

Da bi ostvarili dobro pokrivanje, dvojica (2) sudija treba da teže da zauzmu najbolji mogući položaj za suđenje konkretne igre, koristeći sistem mehanike opisan u ovom priručniku **kao uputstvo**.

Da bi se ovo uprostilo, obe polovine terena za igru su podeljene na pravougaonike numerisane od 1 do 6 (Dijagram 29).

Pažnju prvo posvećujemo položaju pratećeg sudije u odnosu na loptu, ukazujući na slučajeve kada on ima primarnu odgovornost za pokrivanje igre oko i dalje od lopte, a takođe dajemo i uvid u neke tehnike suđenja.

Potom sledi analiza postavljanja vodećeg sudije i njegovih odgovornosti.

Na kraju je dat pregled delovanja dvojice (2) sudija i njihovih respektivnih dužnosti i obaveza u pokrivanju igre.

4.3 Prateći sudija – postavljanje i odgovornosti

Pod normalnim okolnostima prateći sudija treba da bude iza igre i zauzme položaj nešto iza i levo od lopte na udaljenosti približno 3-5 m.

Dijagram 30 i Dijagram 31 prikazuju loptu u pravougaoniku 1. Prateći sudija ima odgovornost da posmatra igru oko lopte, posebno igrača koji vodi, šutira ili dodaje loptu i igrača ili igrače odbrane koji ga čuvaju. Kada se lopta nalazi u ovom delu terena za igru, prateći sudija ima primarnu odgovornost za pokrivanje igre oko lopte.

Dijagram 32 i Dijagram 33 prikazuju loptu u pravougaoniku 2, gde je prateći sudija ponovo odgovoran za igru oko lopte.

Dijagram 34 prikazuje loptu u pravougaoniku 3, dalje desno od pratećeg sudije. Ponovo on ima primarnu odgovornost za pokrivanje igre oko lopte. U ovoj situaciji, međutim, treba da pronade najbolji mogući položaj da pokrije akciju i treba takođe da donosi odluke o odlasku lopte van graničnih linija preko bočne linije na njegovoj desnoj strani.

Dijagram 35 prikazuje loptu u pravougaoniku 3, blizu linije tri poena. U većini slučajeva lopta prodire u pravougaonike 4 ili 5 prilikom šuta, dodavanja ili vođenja. **Da bi preduhitrio ovu akciju, prateći sudija mora da predvidi kretanje u svoju levu stranu, da bi pokrio igru dalje od lopte.**

Ponekad mu je potrebna pomoć vodećeg sudije da bi pokrio pokušaje šuta za tri poena, naročito kada igrač odbrane zaklanja njegov vidni ugao. Ako pokušaj šuta za tri poena izvodi igrač koji je opkoračio produžetak linije slobodnog bacanja (pravougaonici 3 i 4), prateći sudija preuzima odgovornost za ovaj pokušaj.

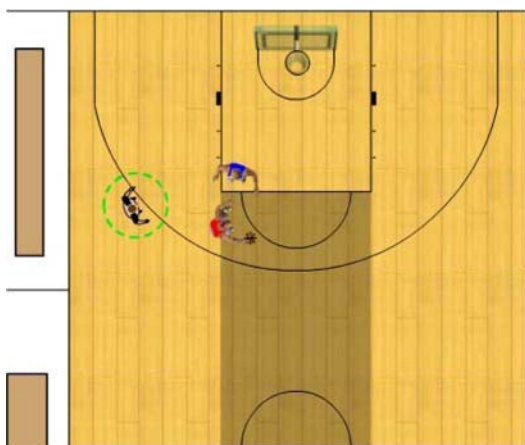
Prateći sudija nema primarnu odgovornost za čeonu liniju ili bočnu liniju na njegovoj desnoj strani, ali u nekim slučajevima od njega se traži da pomogne svom partneru u donošenju odluke o ubacivanju kada lopta ode van ovih graničnih linija.



Dijagram 30



Dijagram 31



Dijagram 32



Dijagram 33



Dijagram 34



Dijagram 35

Postavljanje pratećeg sudije

Kada se lopta nalazi u pravougaoniku 4, u najdaljem uglu sa njegove desne strane (Dijagram 36 i Dijagram 37), između produžetka linije slobodnog bacanja i čeone linije, prateći sudija nema odgovornost za loptu i igru oko nje.

Njegov primarni zadatak je da posmatra situacije dalje od lopte.

Njegova glavna odgovornost je niski prostor centra na slabij strani (strana dalje od lopte), uz obraćanje posebne pažnje na moguće situacije nepravilnih ekrana.

Najvažniji princip je da prateći sudija mora da prodire do produžetka linije slobodnog bacanja (približno), kada lopta prodire prema košu ili čeonoj liniji prilikom dodavanja, vođenja ili šuta, da bi bolje uočavao razmake između igrača.

Dijagram 38 i Dijagram 39 prikazuju loptu u polju ograničenja (pravougaonik 5). Ovo je jedini slučaj gde obojica sudija prate igru oko lopte, naročito u situacijama šuta na koš.

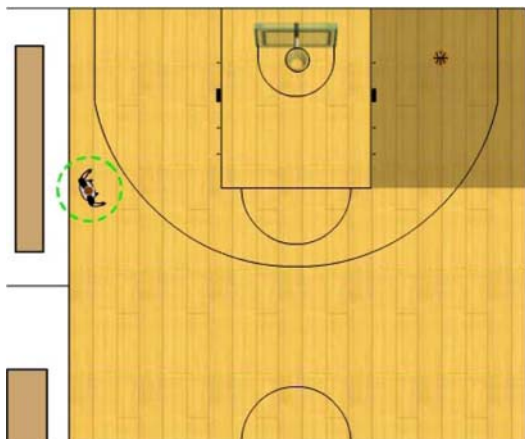
Prateći sudija preuzima odgovornost za let lopte, posmatrajući da li je ušla u koš, a takođe i sprečavanje pogotka i ometanje od strane napada ili odbrane. Njegova je dužnost, takođe, da bude naročito obazriv prilikom skoka za loptom, obraćajući posebnu pažnju na spoljašnje igrače, koji možda pokušavaju da osvoje loptu iz nepovoljnog položaja.

Dijagram 40 prikazuje loptu u pravougaoniku 6, u polju dva poena. Prateći sudija je primarno odgovoran za loptu. Međutim, ako ona ide prema košu, naročito duž čeone linije, vodeći sudija preuzima odgovornost za igru oko nje. On mora da obrati posebnu pažnju na visoki i niski prostor centra.

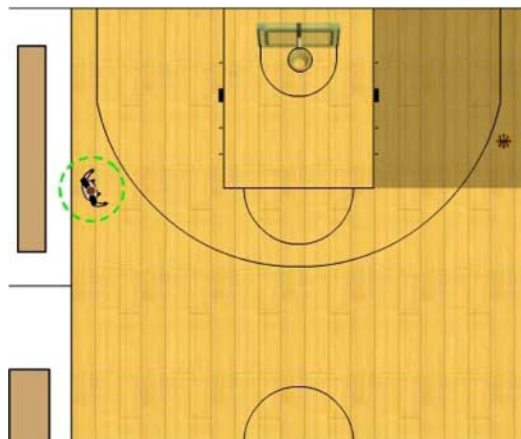
Dijagram 41 prikazuje loptu još uvek u pravougaoniku 6, ali u polju tri poena. Prateći sudija posmatra loptu i igru oko nje, naročito kada se pokuša šuta na koš iz igre.

Prateći sudija je takođe odgovoran za pokazivanje pravca igre kod ubacivanja koje sledi posle izlaska lopte van graničnih linija preko njegove leve bočne linije.

Izuzetno je važno da dvojica (2) sudija neprekidno ostvaruju blisku saradnju, a posebno kada se lopta nalazi u pravougaoniku 6. Naročito se preporučuje da se prateći sudija prilagodi položaju svog partnera, kad god lopta prelazi u novi pravougaonik i pri tome dođe do promene odgovornosti za pokrivanje igre oko nje.



Dijagram 36



Dijagram 37



Dijagram 38



Dijagram 39

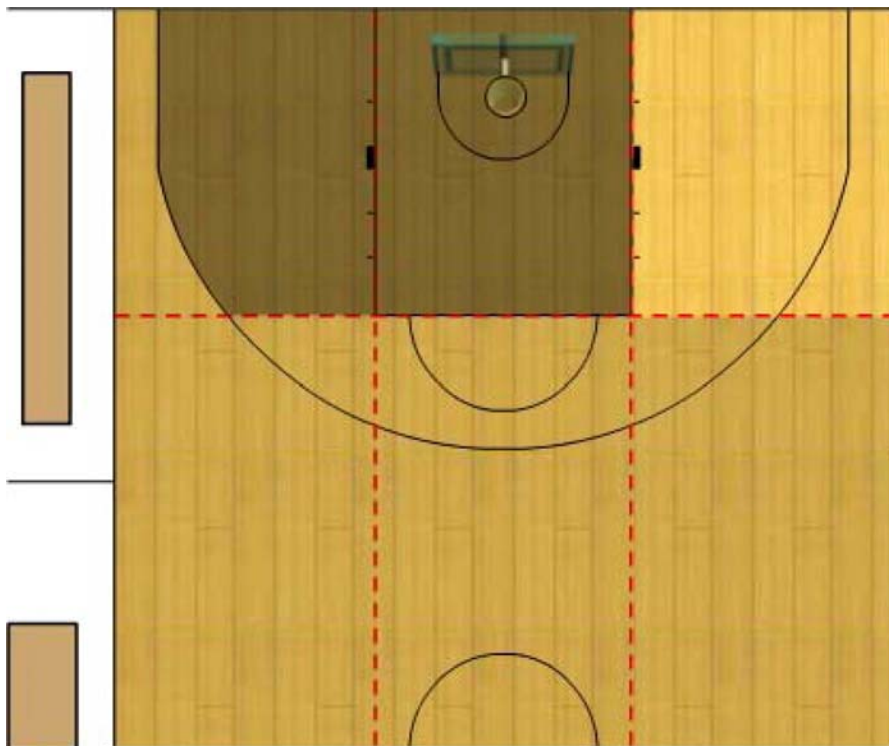


Dijagram 40



Dijagram 41

Postavljanje pratećeg sudije



Dijagram 42

Prateći sudija je odgovoran za pokrivanje igre oko lopte kada se ona nalazi u osenčenim prostorima (Dijagram 42). Tamnije osenčen prostor označava oblast zajedničke odgovornosti sa vodećim sudijom.

Primarne dužnosti pratećeg sudije obuhvataju:

1. Pokušaje pogotka za dva i tri poena, uključujući presuđivanje da li je isteklo vreme za igru na završetku perioda ili produžetka ili je načinjen prekršaj dvadesetčetiri (24) sekunde.
2. Sprečavanje pogotka i ometanje.
3. Situacije skakanja za loptom, naročito skokovi preko leđa.
4. Niski prostor centra, naročito na slaboj strani (dalje od lopte).
5. Greške dalje od vodećeg sudije.
6. Prekršaje koraka (prateći sudija ima bolji vidni ugao).
7. **Sat** za dvadesetčetiri (24) sekunde.

Zapamtite principe mehanike:

1. Prateći sudija **mora** uvek da se kreće kada se lopta kreće.
2. Vizuelno obuhvatajte, tj. držite sve igrače između dvojice (2) sudija.
3. Prodirite, kada lopta prodire preko produžetka linije slobodnog bacanja prilikom šuta, dodavanja ili vođenja.
4. **Pazite na razmake** između igrača.

Prateći sudija – praktični saveti

1. Kada se igra kreće duž terena za igru, držite se nešto iza i obično levo (mada ponekad i desno) od lopte, približno tri (3) do pet (5) m daleko, pazeći na razmake između igrača. To vam pomaže da održite širi vidni ugao prema igri i poboljšate vaše pokrivanje terena.
2. Odgovorni ste za bočnu liniju sa vaše leve strane, srednju liniju (mogućnost da lopta bude vraćena iz prednjeg u zadnje polje) i **sat** za dvadesetčetiri (24) sekunde. Obratite posebnu pažnju na **sat** za dvadesetčetiri (24) sekunde kad god lopta odlazi van graničnih linija.
3. Obavestite ekipe o broju preostalih sekundi, ako ekipa u napadu ima manje od osam (8) sekundi da pređe u prednje polje prilikom ubacivanja u svom zadnjem polju.
4. **Ako igrač vodi loptu na vama udaljenoj desnoj strani terena za igru i dobro je čuvan, morate da pridete onoliko blizu koliko je potrebno da dobro pokrijete igrača.** Zatim se vratite u normalan prateći položaj, čim vam situacija dozvoli.
5. Primarno ste odgovorni za let lopte u svim situacijama šuta na koš, uključujući sprečavanje pogotka i ometanje. Posmatrajte stopala igrača koji šutira u vezi sa pokušajem pogotka za tri poena, naročito kada se on nalazi u blizini linije tri poena. Obezbedite da gledate između igrača da bi odredili čija je odgovornost za bilo koji mogući dodir.
6. **Kad god lopta prodire** prema čeonj liniji ili košu prilikom šuta, vođenja ili dodavanja, **vi morate takođe da prodirete** (ali ne preko produžetka linije slobodnog bacanja). To vam omogućava da pomognete svom partneru, naročito kod igrača koji dolaze sa leđa protivnicima da bi ostvarili skok na nepravilan način.
7. Kad god se lopta dodaje ili baca radi šuta na koš iz igre, nadgledajte akcije igrača odbrane pre nego što pogledate loptu.
8. Kada vaš partner potraži pomoć prilikom odlaska lopte van graničnih linija, budite pripralni da mu je odmah pružite. Za ovu situaciju ustanovite metod komunikacije na sastanku pre utakmice.
9. U toku tranzicije od pratećeg u vodećeg sudiju, ne okrećite glavu od igre i ne gledajte niz teren za igru. Sve vreme očima fokusirajte igru i igrače, gledajući preko ramena.
10. Kada ste odgovorni za pokrivanje igre oko lopte, naročito u situacijama igre jedan-na-jedan, pazite na razmake između igrača.

“Idite kuda treba da idete da bi videli šta treba da vidite”.

4.4 Vodeći sudija – postavljanje i odgovornosti

Pod normalnim okolnostima vodeći sudija treba da bude ispred igre. On mora da se spusti niz teren za igru što je brže moguće, dopuštajući da igra dolazi ka njemu. **Vodeći sudija mora uvek da bude u pokretu.**

Kada dođe na čeonu liniju, on se normalno kreće između linije tri poena na njegovoj levoj strani i **ne preko** dalje ivice polja ograničenja na njegovoj desnoj strani. Nema potrebe da se kreće izvan ovih granica.

U **većini** situacija sudije **moraju** da primenjuju princip “**vizuelnog obuhvatanja**”, uvek imajući svih deset (10) igrača **između** sebe. Sudije **ne moraju** da budu u dijagonalno suprotnim položajima.

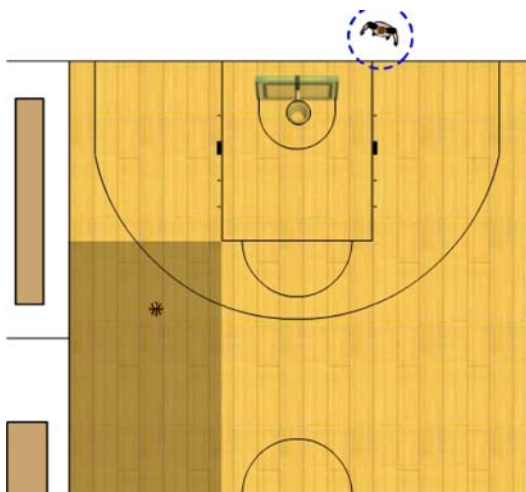
Dijagram 43 i Dijagram 44 prikazuju loptu u pravougaoniku 1. Vodeći sudija se postavlja tako da se deset (10) igrača nalaze između njega i njegovog partnera. Njegova glavna odgovornost je igra dalje od lopte. Treba da obrati posebnu pažnju na bilo koje moguće nepravilne ekrane.

Dijagram 45 i Dijagram 46 prikazuju loptu u pravougaoniku 2. Ponovo vodeći sudija ima primarnu odgovornost za pokrivanje igre dalje od lopte. Postavljajući se kukovima otvorenim prema igri (stopala poravnata sa čeonom linijom), može da predvidi bilo koje moguće kretanje lopte prema košu.

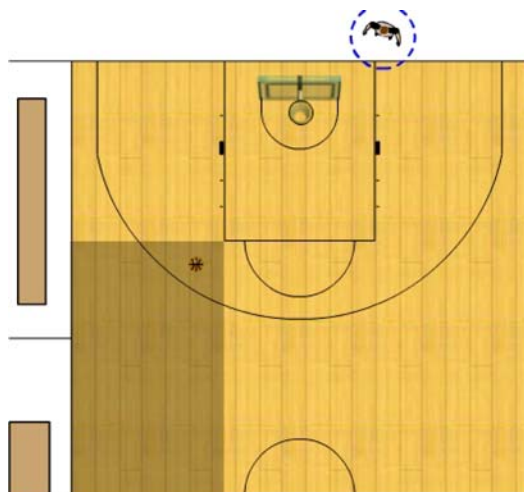
Kada je lopta u pravougaoniku 3 (Dijagram 47 i Dijagram 48), vodeći sudija ponovo preuzima pokrivanje igre dalje od lopte. On treba uvek da zna gde je lopta, da bi, kada je potrebno, pružio pomoć svom partneru prilikom pokušaja pogotka za tri poena. Nema potrebe da se kreće preko linije tri poena na svojoj levoj strani. Kada je lopta u pravougaoniku 3, vodeći sudija posmatra igrače u niskom prostoru centra.

Savremena igra donosi sa sobom dodir između igrača u niskom prostoru centra. Dužnost vodećeg sudije je da obezbedi da ovaj dodir ne postane preteran i grub, dovodeći do ispuštanja utakmice iz ruku. Kada je igrač koji pokušava da zauzme novi položaj na terenu za igru u tome nepravilno sprečen, to je greška.

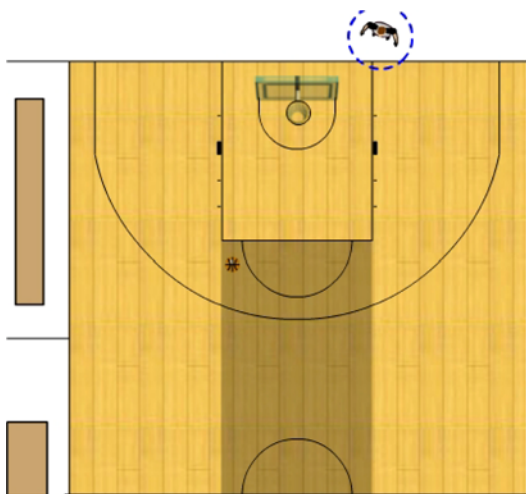
Na svim dijagramima koji prikazuju loptu u pravougaonicima 1, 2 i 3, između srednje linije i produžetka linije slobodnog bacanja, vodeći sudija “**vizuelno obuhvata**” igrače i primarno je odgovoran za pokrivanje igre dalje od lopte.



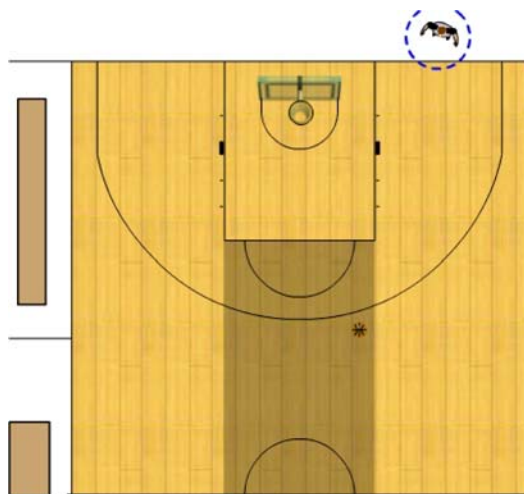
Dijagram 43



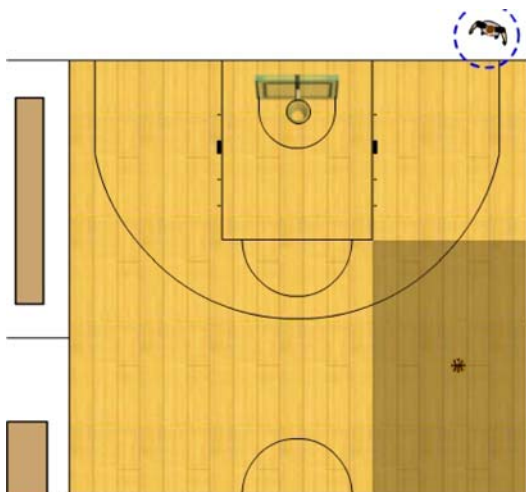
Dijagram 44



Dijagram 45



Dijagram 46



Dijagram 47



Dijagram 48

Postavljanje vodećeg sudije

Dijagram 49 i Dijagram 50 prikazuju loptu u pravougaoniku 4. Vodeći sudija se sada postavlja kukovima otvorenim prema igri (terenu za igru) i odgovoran je za igru neposredno oko lopte.

On ne treba da se kreće preko linije tri poena na njegovoj levoj strani.

Odavde je i dalje u dobrom položaju da presuđuje kada lopta odlazi van graničnih linija preko bočne linije na njegovoj levoj strani. Takođe je u mogućnosti da označi svom partneru kada iz ovog prostora bude načinjen pokušaj pogotka za tri poena.

Iako je on odgovoran za pokrivanje igre oko lopte, njegova sekundarna dužnost kada se lopta nalazi u pravougaoniku 4 jeste da posmatra igrača u niskom prostoru centra na strani lopte.

Kada lopta uđe u polje ograničenja, pravougaonik 5 (Dijagram 51 i Dijagram 52), vodeći sudija posmatra igru direktno oko nje.

Po pravilu, on treba da posmatra igrača odbrane u svim situacijama šuta na koš ili igre jedan-na-jedan.

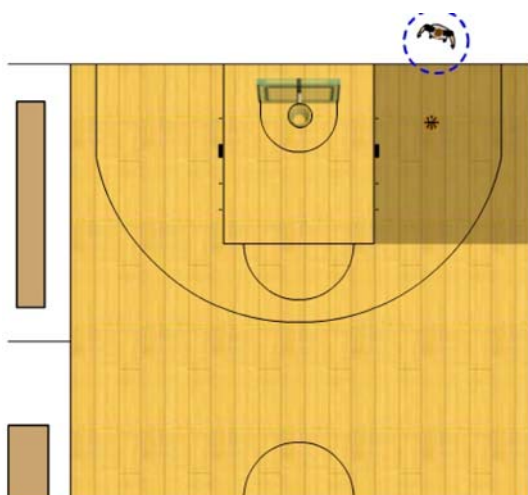
Kao vodeći sudija i bliži igri, on je u najboljem mogućem položaju da presuđuje u svim situacijama dodira koje uključuju igrača koji šutira i igrača odbrane koji ga čuva. Slučajan dodir treba da se zanemari, naročito kada igrač prodire prema košu i postiže pogodak. Nije njegova dužnost da posmatra let lopte.

Dijagram 53 prikazuje loptu u pravougaoniku 6 unutar polja dva poena. Vodeći sudija prelazi na drugu stranu da bi pokrio igru oko lopte, ali uvek drži kukove otvorene prema igri (terenu za igru).

On nema potrebe da se kreće preko ivice polja ograničenja na svojoj desnoj strani.

Međutim, kada je lopta u pravougaoniku 6 unutar polja tri poena (Dijagram 54), vodeći sudija ima primarni zadatak da pokriva igru dalje od lopte. Pri tome konkretno posmatra niske prostore centra, kao i sve druge igrača dalje od lopte, posebno one koji su uključeni u situacije postavljanja ekrana.

Vodeći sudija je odgovoran za pokrivanje igre oko lopte kada se ona nalazi u pravougaonicima 4 i 5. Odgovoran je takođe za pravougaonik 6 kada je lopta u niskom prostoru centra ili kada igrač prodire sa loptom prema košu. Vodeći sudija treba da prosuđuje akcije igrača odbrane kada igrač napada sa loptom u ovim prostorima pokušava da šutira ili vodi loptu.



Dijagram 49



Dijagram 50



Dijagram 51



Dijagram 52



Dijagram 53



Dijagram 54

Postavljanje vodećeg sudije



Dijagram 55

Vodeći sudija je odgovoran za pokrivanje igre oko lopte kada se ona nalazi u osenčenim prostorima (Dijagram 55). Tamnije osenčen prostor označava oblast zajedničke odgovornosti sa pratećim sudijom.

Primarne dužnosti vodećeg sudije obuhvataju:

1. Igru pivota/centara.
2. Igru pod košem.
3. Greške dalje od pratećeg sudije.
4. Prodor sa loptom prema košu na vodećoj strani terena za igru.

Zapamtite principe mehanike:

1. **Stalno** se krećite kada se lopta kreće.
2. Vizuelno obuhvatajte sve igrače između vidnih polja sudija.
3. Pazite na razmake između igrača.
4. Povlačite se unazad od čeline linije da bi dobili širi vidni ugao.

4.5 Vodeći sudija – praktični saveti

1. Morate da se spustite niz teren za igru što je brže moguće, dopuštajući da igra dolazi prema vama. Uvek ostanite u pokretu. Trudite se da zauzmete najbolji moguć položaj.

Uvek znajte gde se lopta nalazi, čak i kada primarno posmatrate igru dalje od nje.

2. Odgovorni ste za čeonu liniju i bočnu liniju na vašoj levoj strani. Budite pripralni da pomognete u situacijama u vezi **sata** za dvadesetčetiri (24) sekunde.
3. Budite spremni da pomognete vašem partneru kod pokušaja pogotka za tri poena, naročito kada se lopta nalazi u blizini pravougaonika 4.

Uvek uspostavite vizuelni kontakt sa vašim partnerom.

4. Obratite posebnu pažnju na igru centara i količinu fizičkog dodira koju dopuštate. Bilo koja gruba igra je vaša odgovornost i treba da je kaznite. Prepoznajte da li igrač pokušava da pređe u novi položaj i da li u tome biva nepravilno sprečen od protivnika.
5. Pokušajte da zauzmete "duboki" položaj dalje od čeonu linije (2 metra ako je moguće), da bi ostvarili najbolji mogući vidni ugao. Širi ugao znači bolji pregled i, shodno tome, bolje odluke. Da bi to postigli morate **uvek** da se krećete. Prodirite ka košu kada igrač vodi loptu iz pravougaonika 4 u pravougaonik 5 i dalje do pravougaonika 6. Uočite "početak" i "kraj" prodora sa loptom.
6. Na završetku vremena za igru u periodu ili produžetku ne označavajte da li se pogodak iz igre računa ili poništava. To je primarna odgovornost pratećeg sudije.
7. Izbegavajte da kažnjavate slučajan dodir koji ne utiče na igru, naročito kada igrač prodire sa loptom prema košu i postiže pogodak. Slično tome, ne sudite grešku u napadu zbog toga što igrač odbrane **teatralno pada na pod**.

Dosuđivanje grešaka treba da se ograniči samo na dodire koji imaju direktan uticaj na igru (osim ako su nesportski).

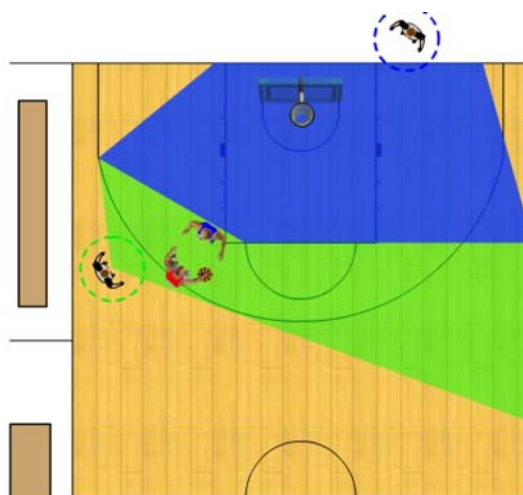
8. Kada vaš partner zatraži pomoć prilikom odlaska lopte van graničnih linija, budite pripralni da je odmah pružite. Za ovakve situacije ustanovite metod komunikacije na sastanku pre utakmice.
9. U slučaju presing odbrane, kada se tri (3) ili više igrača odbrane nalaze u protivničkom zadnjem polju, morate da pomognete pratećem sudiji u pokrivanju igre.

U ovoj situaciji, usporite vaše napredovanje duž terena za igru da bi pružili pomoć.

"Idite kuda treba da idete da bi videli šta treba da vidite".



Dijagram 56



Dijagram 57



Dijagram 58



Dijagram 59

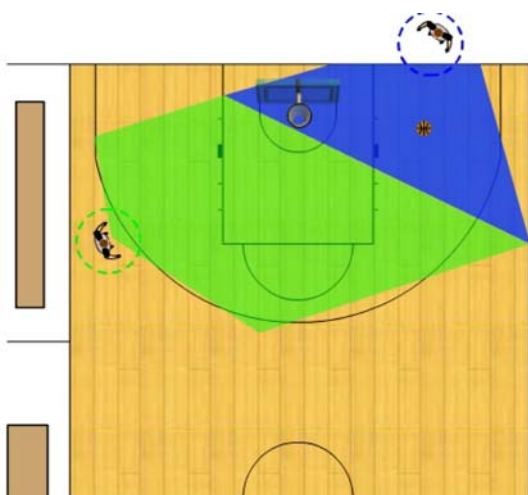


Dijagram 60

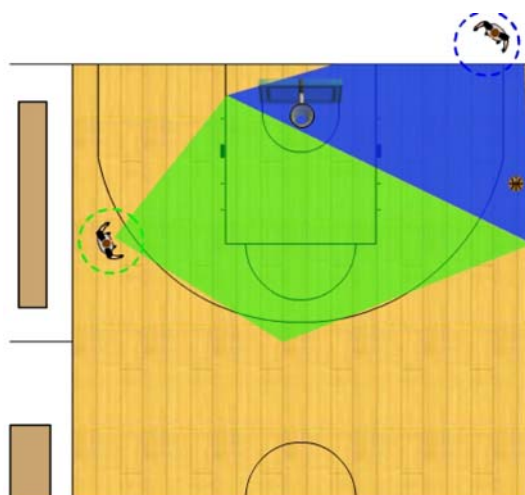


Dijagram 61

Postavljanje obojice sudija



Dijagram 62



Dijagram 63



Dijagram 64



Dijagram 65

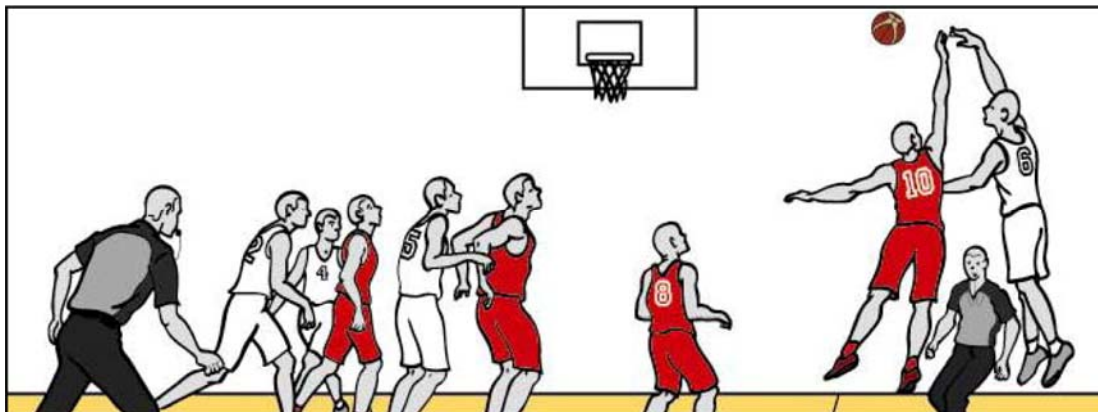


Dijagram 66

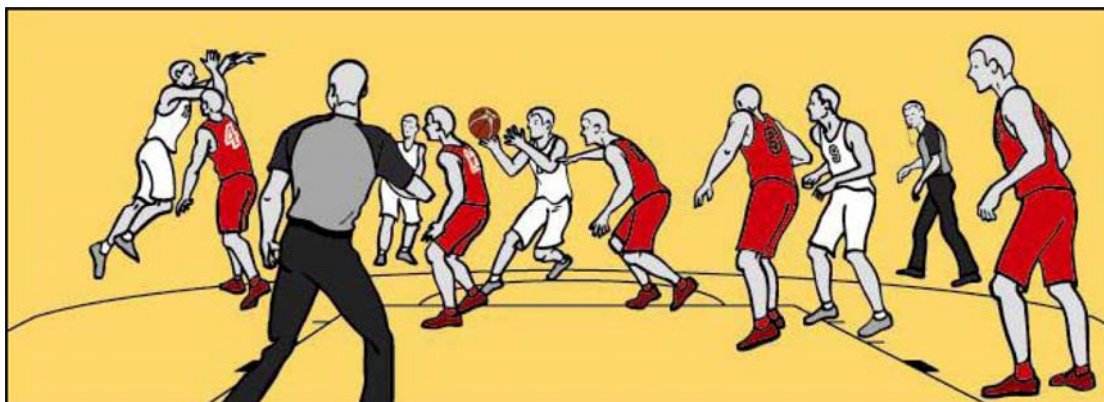


Dijagram 67

Postavljanje obojice sudija



Dijagram 68



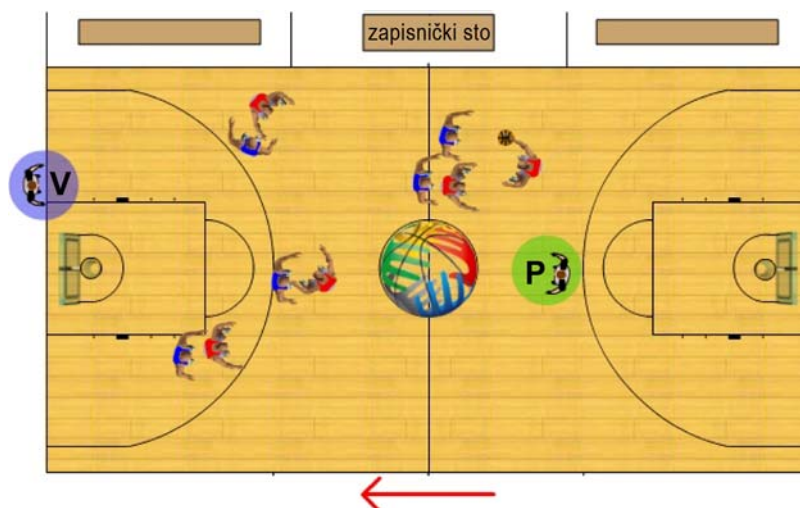
Dijagram 69

4.6 Prateći i vodeći sudija – dodatni praktični saveti

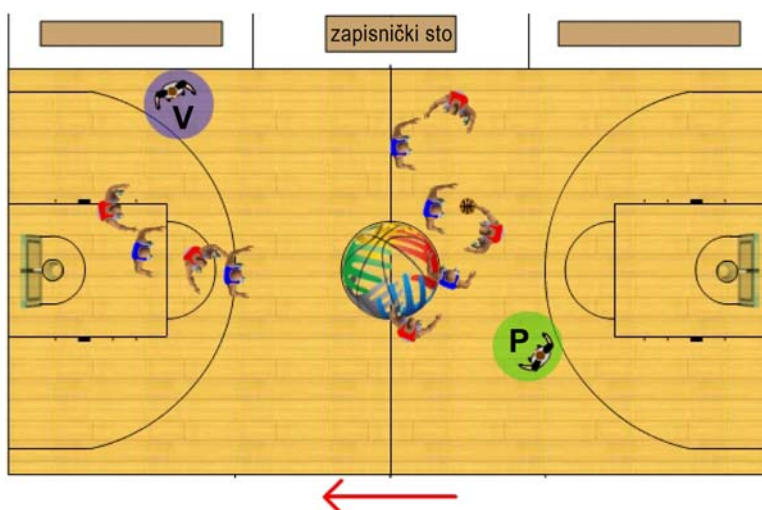
1. Posmatrajte šake i ruke igrača u toku šuta na koš iz igre. Setite se principa cilindra i prava obojice igrača.
Slučajan dodir telom, koji ne utiče na igru, ne treba da se kažnjava kao greška. Budite sigurni da vidite celu akciju.
2. U toku igre centra ili pivota, setite se da igrač odbrane ima jednako pravo na pravilan položaj kao i igrač napada. Greške treba da se sude kada dodir ima direktan uticaj na igru. Laktanje, guranje leđima, guranje, držanje šakama ili laktovima, jesu greške. Suviše gruba i nasilna igra centra ili pivota može da dovede do toga da sudije izgube kontrolu nad utakmicom.
3. U bilo kojoj situaciji postavljanja ekrana, budite sigurni da je igrač koji postavlja ekran nepokretan kada dođe do dodira. Obratite posebnu pažnju na ispruženu nogu, koleno ili lakat.
Neki igrači pokušavaju da simuliraju greške namerno (teatralno) padajući na pod posle slučajnog dodira.
Budite sigurni da sudite ono što ste stvarno videli.

Primarne dužnosti obojice sudija obuhvataju:

1. Pokrivanje igre dalje od lopte.
2. Ekran, oko i dalje od lopte.
3. Nepravilnu upotrebu šake(a).
4. Akcije u polju ograničenja.



Dijagram 70



Dijagram 71

4.7 Presing odbrane

Presing odbrane mogu da stvore poteškoće sudijama, jer remete njihovo normalno pokrivanje terena za igru. Ove situacije zahtevaju veliku koncentraciju i saradnju.

Ako se tri (3) ili više igrača odbrane nalaze u protivničkom zadnjem polju u toku presing odbrane, vodeći sudija treba da **uspori** svoj pokušaj da stigne do čeonj linije, da bi pomogao svom partneru u pokrivanju igre.

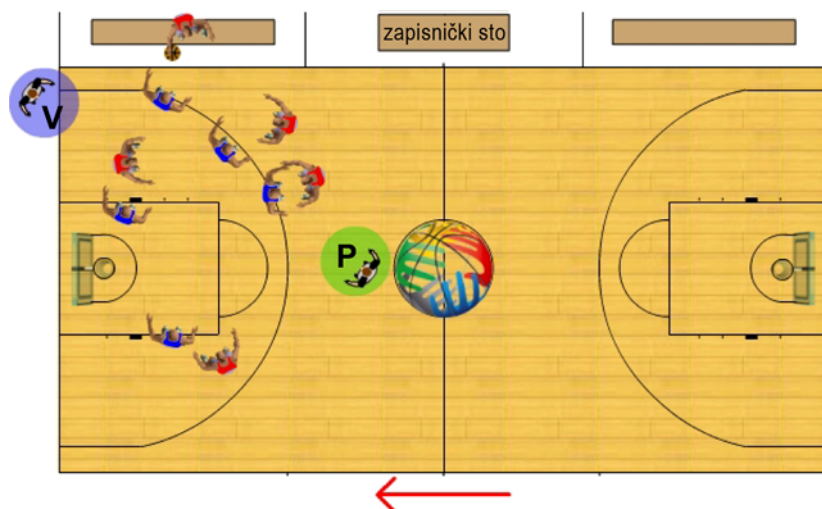
Čim lopta pređe u prednje polje, vodeći sudija se pomera u svoj normalan položaj na čeonj liniji.

Dijagram 70 prikazuje pokrivanje presing odbrane. Samo jedan (1) igrač odbrane se nalazi u protivničkom zadnjem polju i zato vodeći sudija mora da posmatra sve igrače na njemu bližoj polovini terena za igru.

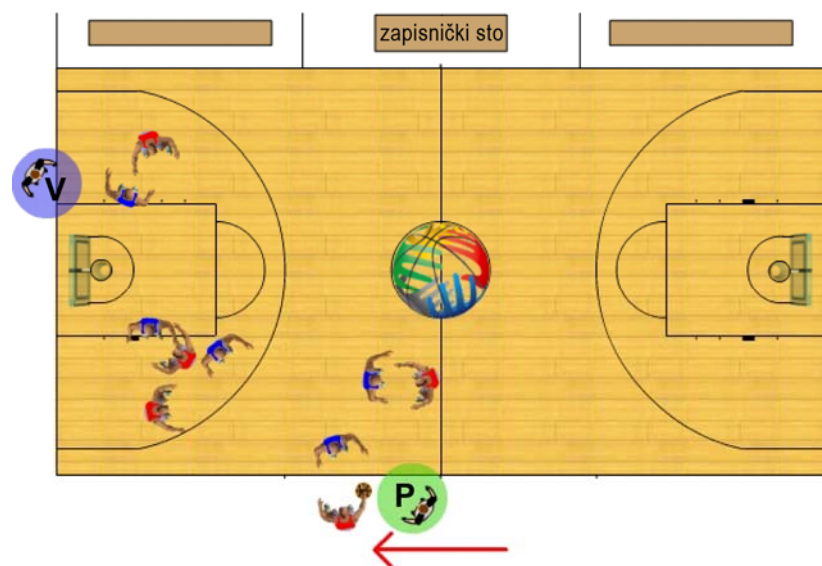
Prateći sudija treba da priđe blizu igri koliko je potrebno, pažljivo motreći na moguće greške i prekršaje.

Dijagram 71 prikazuje tri (3) igrača odbrane u zadnjem polju protivnika. Da bi pomogao svom partneru da dovoljno dobro pokrije ovu situaciju presinga, vodeći sudija usporava svoje napredovanje i ostaje na bočnoj liniji sve dok lopta ne pređe srednju liniju.

Sudije treba da ulože krajnje napore da obezbede da svaka izgubljena lopta (promena poseda) posle presing odbrane bude rezultat pravilne igre odbrane. Nepravilan dodir treba uvek da se kazni kao greška.



Dijagram 72



Dijagram 73

4.8 Ubacivanje uz presing odbranu

Dijagram 72 prikazuje ekipu u napadu koja je suočena sa presing odbranom.

Nakon uručivanja lopte igraču koji izvodi ubacivanje, vodeći sudija se odmah pomera u položaj na čeonj liniji odakle može pažljivo da nadgleda sve igrače u neposrednoj blizini mesta ubacivanja, uključujući i igrača koji ubacuje loptu.

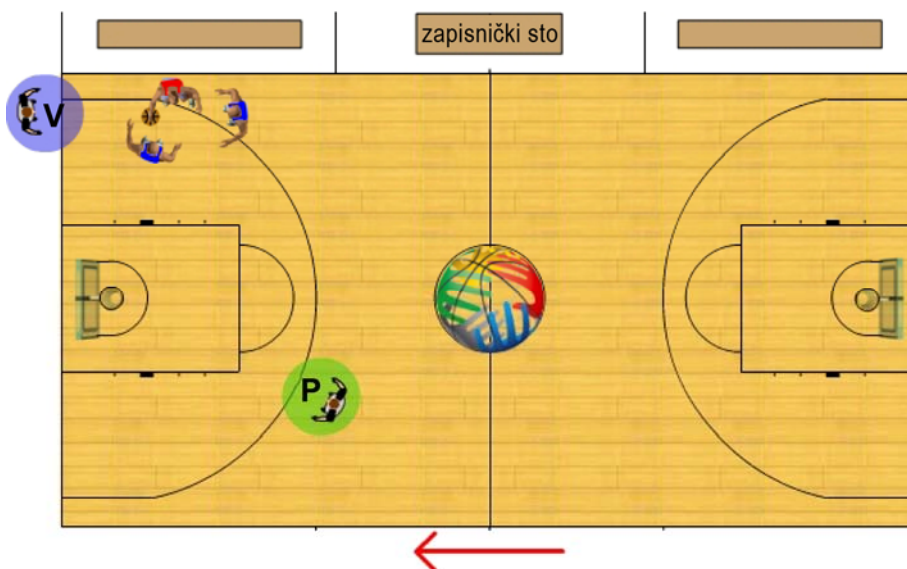
Ovaj sudija direktno vodi računa o igri centara, čvrstom odbrambenom pritisku i drugim akcijama oko najbližih primalaca dodavanja. On takođe obezbeđuje da se poštuju odredbe pravila koje se odnose na ubacivanje.

Zbog toga što se lopta nalazi u prodirućem položaju, prateći sudija prodire i posmatra igrače koji su najudaljeniji od lopte.

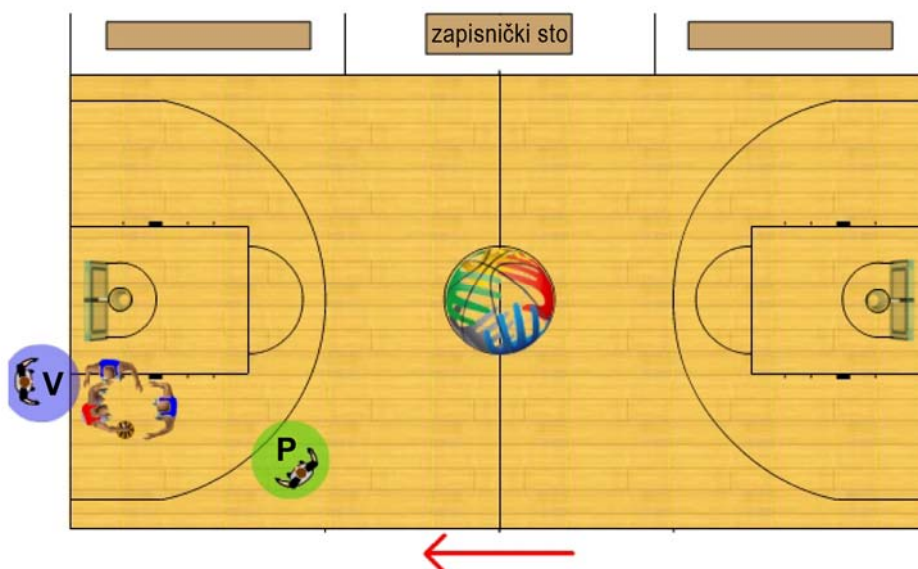
Dijagram 73 prikazuje vodećeg sudiju koji preuzima odgovornost za igru centara i moguće ekrane, posmatrajući igru dalje od lopte.

Nakon što je uručio loptu igraču koji izvodi ubacivanje, prateći sudija nadgleda akcije oko njega i najbližih primalaca dodavanja.

Zapazite primenu principa “vizuelnog obuhvatanja”.



Dijagram 74



Dijagram 75

4.9 Odbrane zatvaranjem

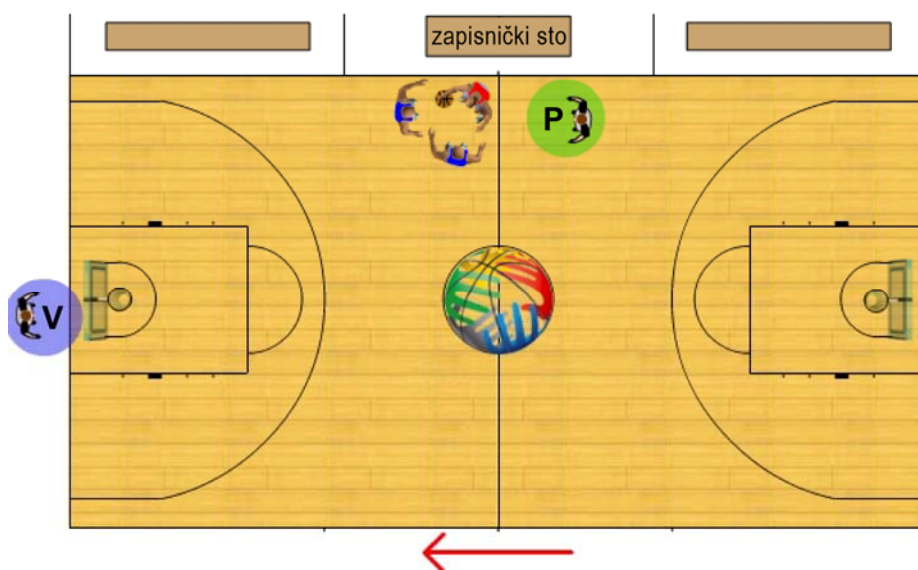
Pravilo “Blisko čuvan igrač” nagrađuje dobru igru odbrane.

Kada blisko čuvan igrač (unutar jednog (1) normalnog koraka igrača(â) odbrane) drži loptu i ne dodaje, šutira ili vodi u periodu od pet (5) sekundi, to je prekršaj.

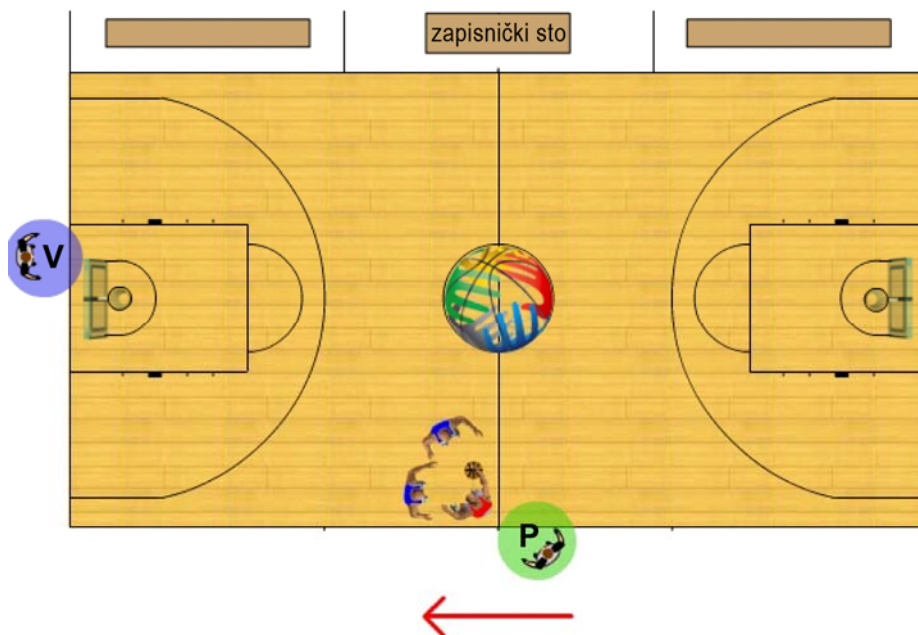
Sve sudije moraju da poznaju one oblike odbrambene igre u kojima odbrana uspostavlja brojčanu premoć nad igračem koji drži loptu.

Dijagram 74 i Dijagram 75 prikazuju vodećeg sudiju koji je odgovoran za akcije oko igrača koji drži loptu.

Prateći sudija posmatra igru dalje od lopte, ali je uvek pripravan da pomogne svom partneru prilikom bilo kog udvajanja.



Dijagram 76

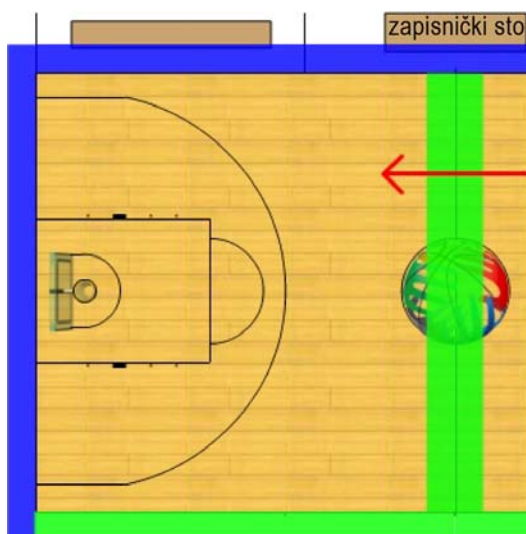


Dijagram 77

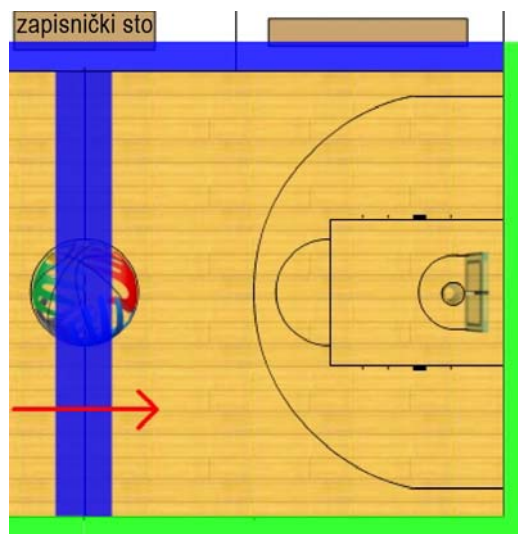
Dijagram 76 i Dijagram 77 prikazuju pratećeg sudiju koji prilazi blizu igri koliko je potrebno, motreći na moguće greške ili prekršaje.

Vodeći sudija posmatra igru dalje od lopte, primenjujući princip “vizuelnog obuhvatanja”.

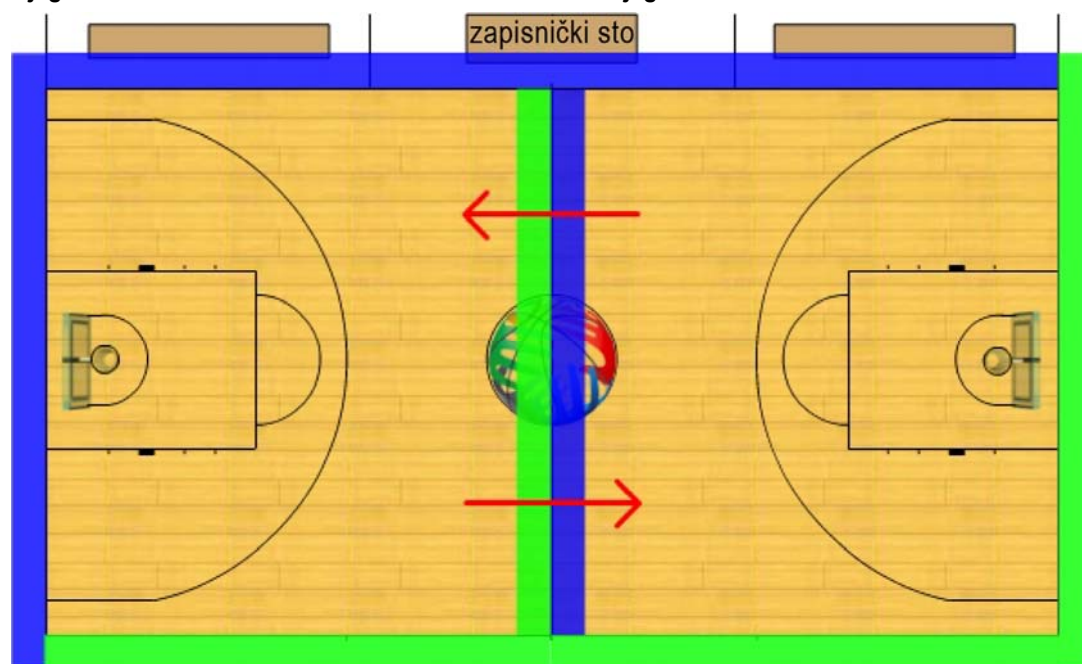
5 Situacije odlaska lopte van graničnih linija i ubacivanja



Dijagram 78



Dijagram 79



Dijagram 80

5.1 Odgovornost za linije

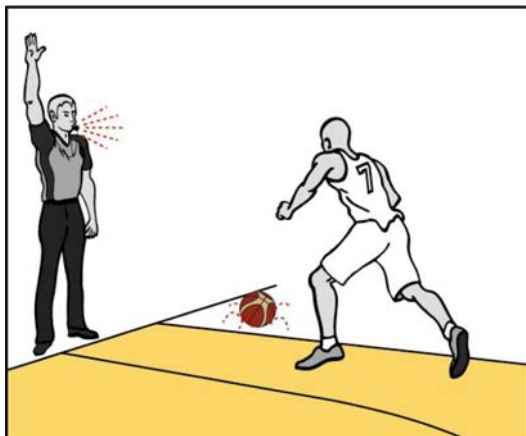
U opštem slučaju (Dijagram 78 i Dijagram 79), primarna odgovornost za odluke o odlasku lopte van graničnih linija određena je na sledeći način:

Vodeći sudija - čeonu liniju i bočnu liniju na njegovoj levoj strani.

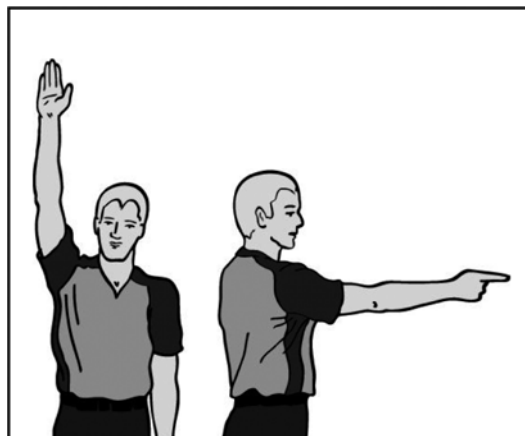
Prateći sudija - srednju liniju i bočnu liniju na njegovoj levoj strani.

Kada se lopta nalazi u tranziciji iz zadnjeg u prednje polje, odgovornosti su podeljene (Dijagram 80).

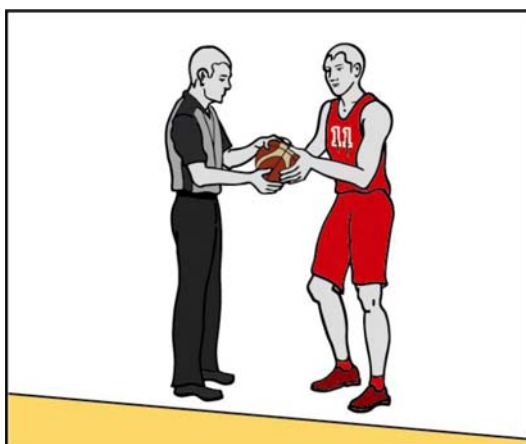
Onaj drugi sudija normalno ne treba da se meša u odluke, osim ako je njegovom partneru potrebna pomoć. To sprečava donošenje suprotnih odluka i situacije podbacivanja.



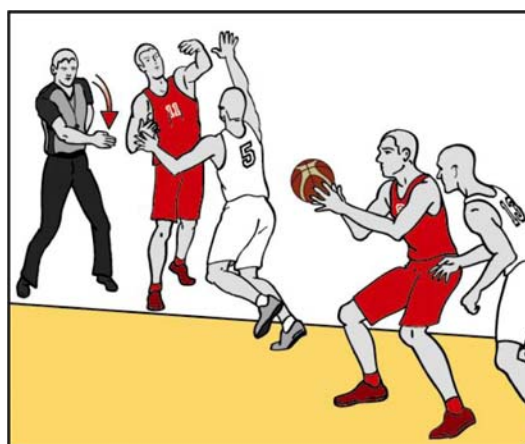
Dijagram 81



Dijagram 82



Dijagram 83

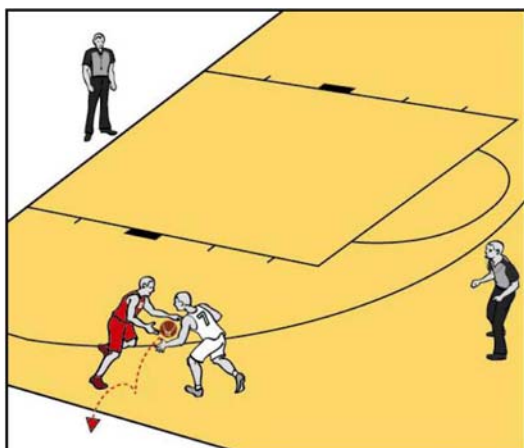


Dijagram 84

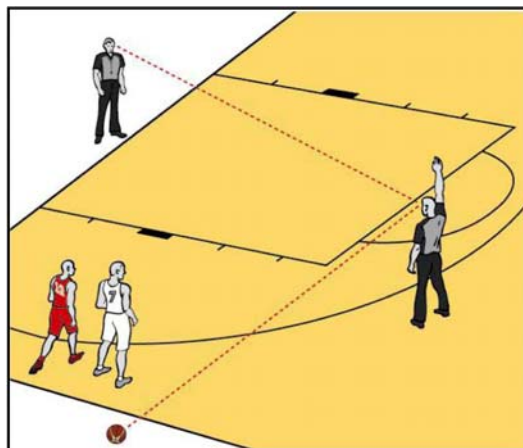
5.2 Ubacivanja

Kada lopta odlazi van graničnih linija:

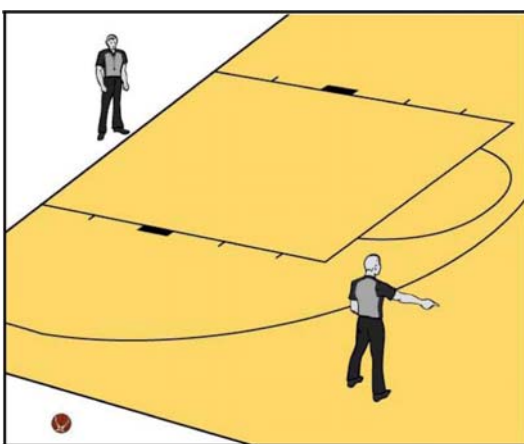
1. Sudija koji je odgovoran za tu bočnu ili čeonu liniju, jednom zviždi pištaljkom i istovremeno podiže svoju šaku sa spojenim prstima pravo u vis, da zaustavi sat za igru (Dijagram 81).
2. Zatim jasno označava pravac igre, uperivši prst prema košu protivnika ekipe koja treba da izvede ubacivanje (Dijagram 82).
3. Upućuje igrača koji treba da izvede ubacivanje, na mesto gde se ono sprovodi.
4. Sudija uručuje, dodaje od poda ili stavlja na raspolaganje loptu igraču koji izvodi ubacivanje i verifikuje da se on ne pomera više od jednog (1) normalnog koraka od označenog mesta (Dijagram 83).
5. Posle uspešnog pogotka iz igre ili uspešnog poslednjeg ili jedinog slobodnog bacanja sudija uručuje, dodaje od poda ili stavlja na raspolaganje loptu igraču koji izvodi ubacivanje:
 - Kada se time postiže brži nastavak igre.
 - Nakon tajm-outa ili zamene.
 - Nakon što je sudija prekinuo igru iz opravdanog razloga.
6. Kada lopta posle ubacivanja prvi put dodirne **ili bude dodiruta od** igrača na terenu za igru, sudija daje znak za puštanje vremena, koristeći pokret sećenja šakom (Dijagram 84).



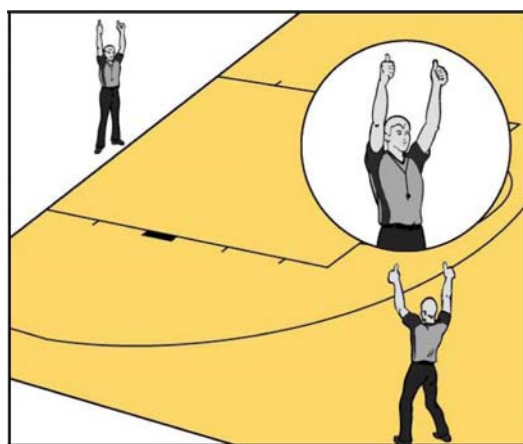
Dijagram 85



Dijagram 86



Dijagram 87



Dijagram 88

Kada lopta odlazi van graničnih linija, a sudija koji je odgovoran za tu liniju nije siguran koji igrač je poslednji dodirnuo loptu (Dijagram 85), on zviždeći pištaljkom, daje **znak da zaustavi sat za igru** i onda traži pomoć od svog partnera (Dijagram 86).

Ako onaj drugi sudija zna koji igrač je poslednji dodirnuo loptu pre nego što je otišla van graničnih linija, on, ne zviždeći pištaljkom, pokazuje pravac igre saglasno metodi komunikacije ustanovljenoj u toku sastanka pre utakmice. Tada sudija koji je odgovoran za tu liniju, označava pravac igre (Dijagram 87).

Dijagram 88 prikazuje da se obojica sudija nalaze u dilemi koja ekipa treba da izvede ubacivanje. U ovom slučaju, obojica treba da pokažu znak dignutih palčeva označavajući situaciju podbacivanja, posle čega sledi znak za pravac igre.

Ubacivanje usled naizmeničnog poseda izvodi se najbliže mestu gde je lopta otišla van graničnih linija.

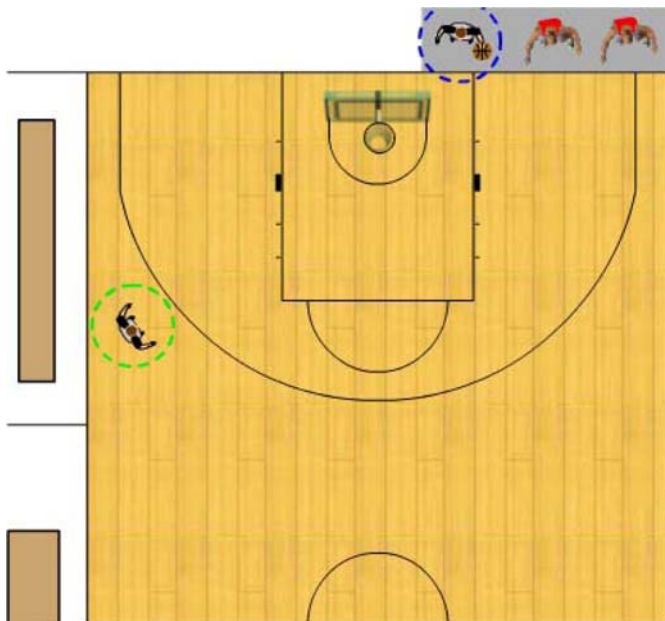


Dijagram 89

Posle bilo koje povrede pravila ili zaustavljanja igre, koja treba da se nastavi ubacivanjem, ono se izvodi na mestu najbližem povredi pravila ili gde je igra bila zaustavljena.

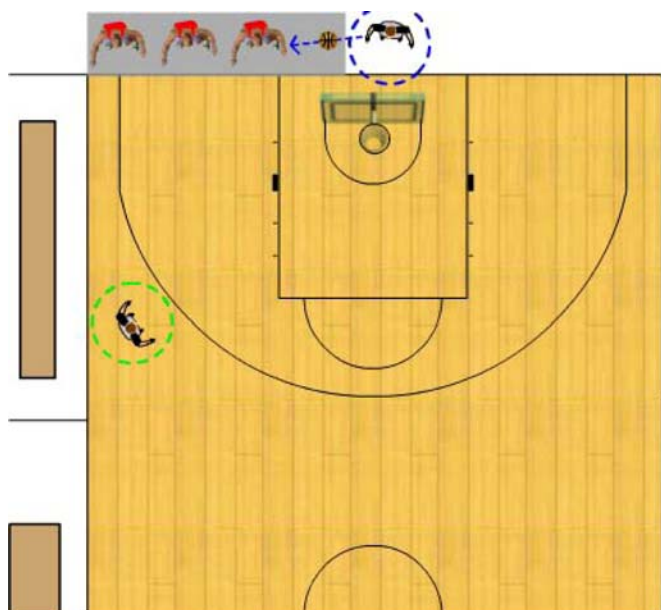
Ako je to u pravougaonicima 4, 5 ili 6, mesto najbliže povredi pravila određuje se povlačenjem dve (2) zamišljene linije između uglova terena za igru i krajeva linije slobodnog bacanja (Dijagram 89).

Bilo koje ubacivanje zbog situacije unutar ovog prostora, izvodi se na najbližem mestu na čeonj liniji, **izuzev direktno iza table**.



Dijagram 90

Kada je ubacivanje između ugla terena levo od sudije i bliže ivice table, vodeći sudija **uručuje** loptu igraču svojom **levom rukom** i zatim pravi jedan (1) ili dva (2) koraka ka polju ograničenja/košu (Dijagram 90).



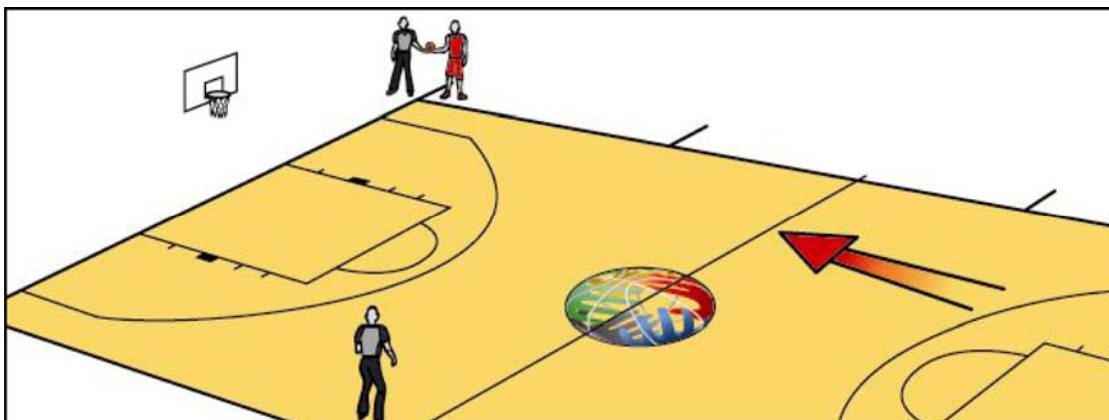
Kada se ubacivanje izvodi između dalje ivice table i bočne linije desno od vodećeg sudije, on loptu **baca ili dodaje od poda** igraču i vraća se u položaj **vizuelnog obuhvatanja** (Dijagram 91).

U svim slučajevima prateći sudija se nalazi u prodirućem položaju, prateći sve akcije dalje od lopte.

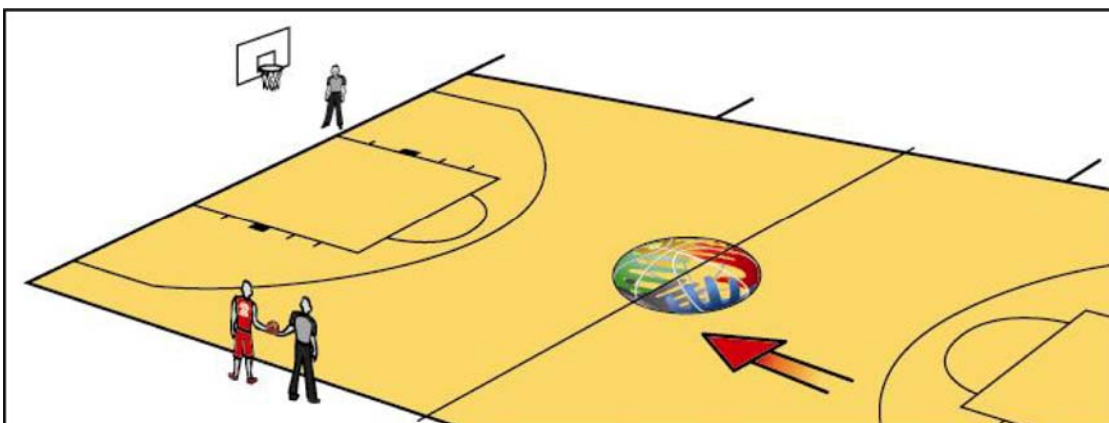
Dijagram 91

Zapamtite:

Ako lopta **uđe** u koš ali se slobodno bacanje ili pogodak iz igre **ne priznaje**, tada se sledeće ubacivanje izvodi na produžetku linije slobodnog bacanja.



Dijagram 92



Dijagram 93

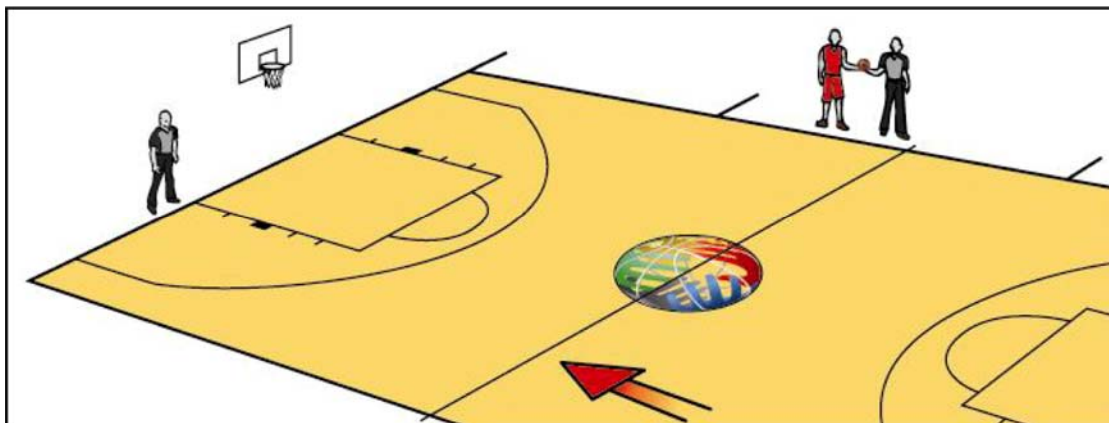
Kada je lopta dodeljena ekipi za ubacivanje na bočnoj liniji u njenom prednjem polju, sudija koji je odgovoran za to ubacivanje, **uručuje, dodaje od poda ili stavlja na raspolaganje loptu** igraču koji treba da izvede ubacivanje.

Sudija koji je direktno uključen u uručivanje lopte kod ubacivanja, odgovoran je za kontrolisanje odredbi pravila o ubacivanju i daje znak za puštanje vremena, kada lopta prvi put dodirne **ili bude dodirnuta od** igrača na terenu za igru.

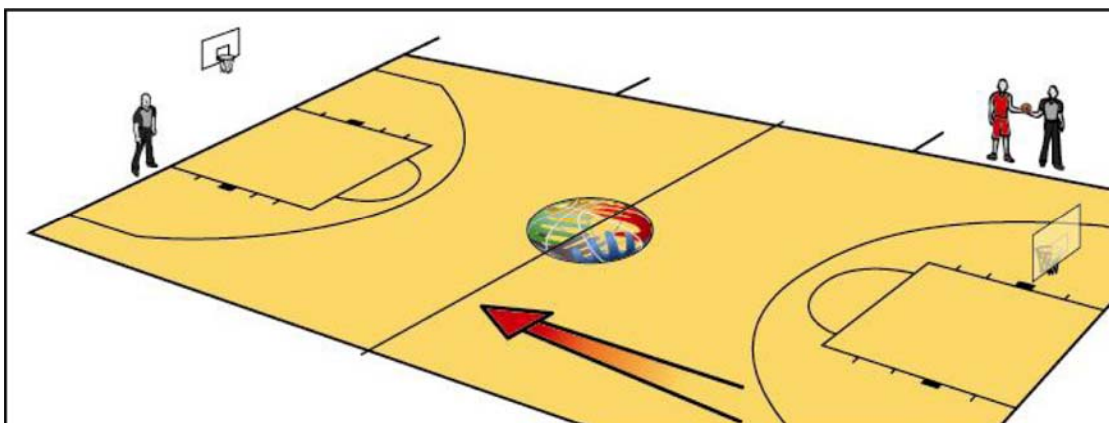
Pre stavljanja lopte na raspolaganje igraču, načinivši vizuelni kontakt, on prvo mora da proveri da li je njegov partner spreman.

Dijagram 92 prikazuje vodećeg sudiju, koji je odgovoran za ubacivanje na bočnoj liniji na njegovoj levoj strani, od produžetka linije slobodnog bacanja do čeonu linije, od koga se zahteva da loptu **uruči ili doda od poda** igraču. Pošto nakon ubacivanja zadržava svoj položaj kao vodeći sudija, on to potvrđuje svom partneru stojeći bočno od igrača prema čeonu liniji.

Dijagram 93 prikazuje pratećeg sudiju koji uručuje loptu igraču. Prateći sudija treba da stane desno od igrača, pošto nastavlja u pratećem položaju. Vodeći sudija se pomera u položaj tako da svi igrači budu **“vizuelno obuhvaćeni”**.



Dijagram 94



Dijagram 95

Dijagram 94 prikazuje ubacivanje koje treba da se sprovede između produžetka linije slobodnog bacanja i srednje linije. Ovo ubacivanje sprovodi prateći sudija.

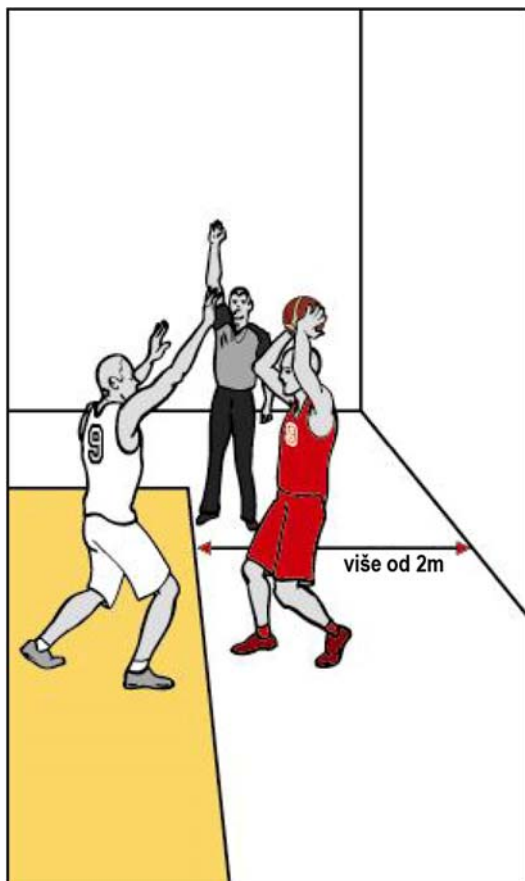
Prateći sudija uspostavlja vizuelni kontakt sa svojim partnerom, koji se pomerio u položaj **“vizuelnog obuhvatanja”**.

Dijagram 95 daje primer ubacivanja u zadnjem polju. Prateći sudija prelazi preko terena do dalje bočne linije da bi sproveo ubacivanje.

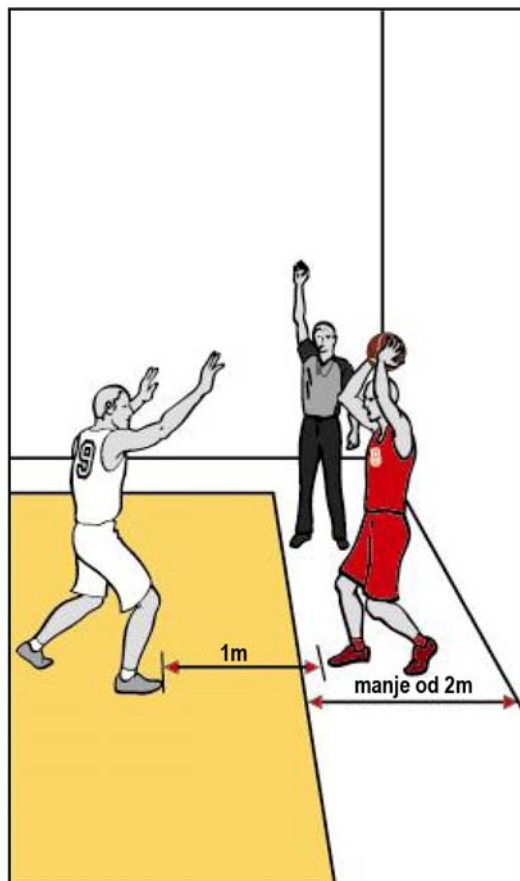
Kada se ovo ubacivanje izvodi, vodeći sudija se nalazi u položaju koji prikazuje Dijagram 95, **“vizuelno obuhvatajući”** sve igrače.

Prateći sudija, koji uručuje loptu igraču za ubacivanje, u prvoj prilici prelazi preko terena za igru u normalan prateći položaj, a vodeći sudija se vraća u normalan vodeći položaj.

Napomena: “Vizuelno obuhvatanje” ne znači da sudije moraju **uvek** da budu u dijagonalno suprotnim položajima.



Dijagram 96



Dijagram 97

Dijagram 96 i Dijagram 97 prikazuju kako sudija obezbeđuje da igrač koji izvodi ubacivanje stoji na mestu najbližem povredi pravila.

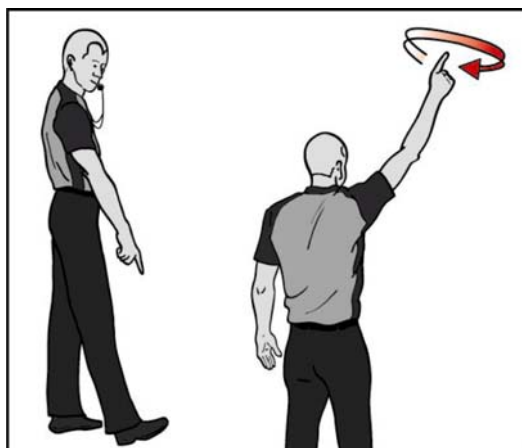
Kada je najbliža prepreka udaljena od granične linije više od dva (2) metra, svi ostali igrači na terenu za igru imaju pravo da budu onoliko blizu granične linije koliko žele.

Ako je prostor van graničnih linija u kome nema prepreka manji od dva (2) metra, **nijedan igrač bilo koje ekipe nije bliže od jednog (1) metra od igrača** koji izvodi ubacivanje.

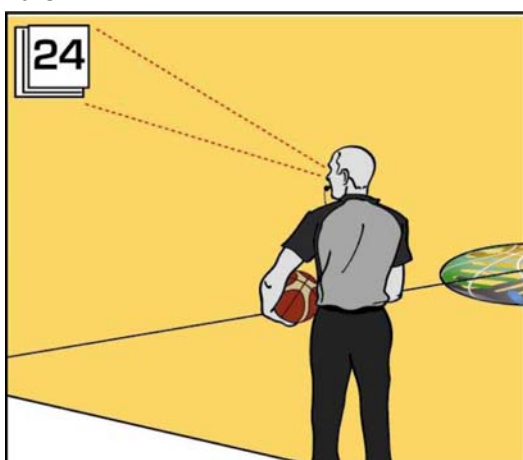
Sudija koji je odgovoran za sprovođenje ubacivanja vodi računa o ovoj situaciji.



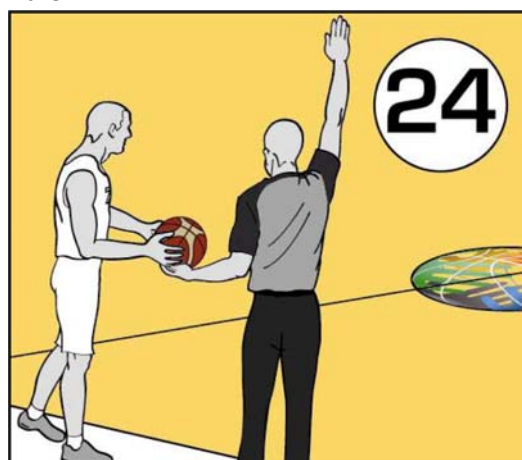
Dijagram 98



Dijagram 99



Dijagram 100



Dijagram 101

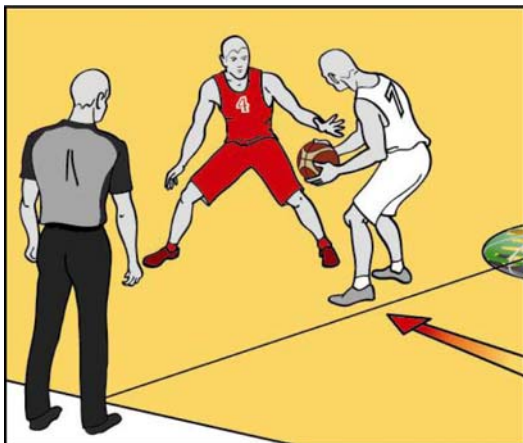
5.3 **Sat** za dvadesetčetiri sekunde

Sat za dvadesetčetiri (24) sekunde se uvek zaustavlja kada lopta ode van graničnih linija.

Sat za dvadesetčetiri (24) se ne vraća kada je lopta skrenuta van graničnih linija, već nastavlja od vremena u kome je zaustavljen, čim **bilo koji igrač pravilno dodirne ili bude dodirnut od žive lopte** na terenu za igru.

Dijagram 98 prikazuje igrača odbrane **u njegovom prednjem polju** koji namerno udara loptu nogom, **sa osamnest (18) sekundi na satu za dvadesetčetiri (24) sekunde**. To je prekršaj. Kao rezultat, sudija meriocu **dvadesetčetiri (24) sekunde** daje znak za vraćanje uređaja (Dijagram 99). Sudija obezbeđuje da **sat za dvadesetčetiri (24) sekunde** pokazuje "24" (Dijagram 100), pre uručivanja lopte igraču da izvede ubacivanje (Dijagram 101).

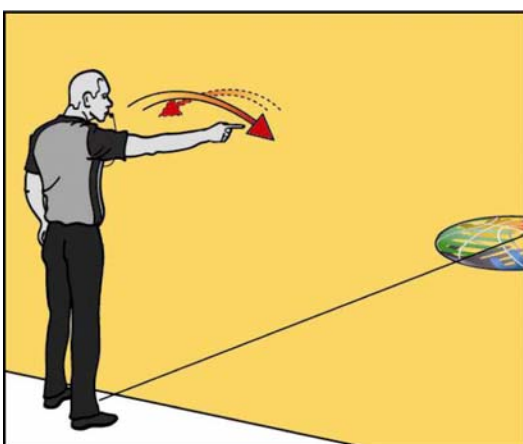
U svim drugim situacijama sudija obezbeđuje da pre sprovođenja bilo kog ubacivanja prikaz na satu za dvadesetčetiri (24) sekunde bude tačan, tj. da preostalo vreme bude tačno prikazano ili da sat za dvadesetčetiri (24) sekunde bude vraćen na "14" u prednjem polju.



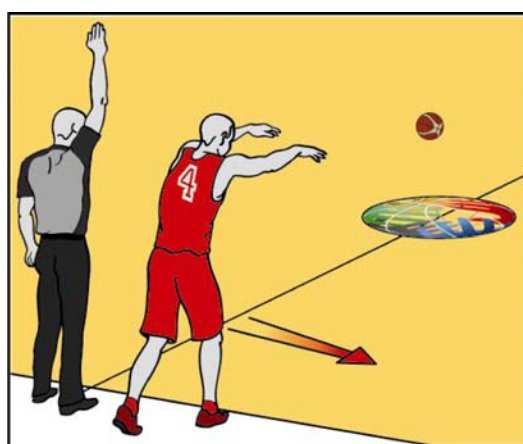
Dijagram 102



Dijagram 103



Dijagram 104



Dijagram 105

5.4 Lopta vraćena u zadnje polje

Dijagram 102 i Dijagram 103 prikazuju igrača koji ima kontrolu lopte u prednjem polju i prouzrokuje da lopta ode u njegovo zadnje polje, što je prekršaj.

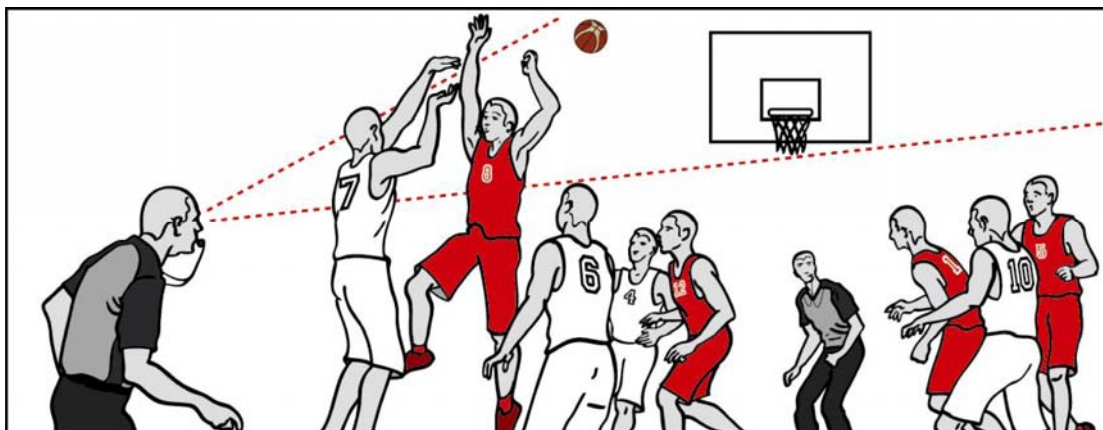
Prateći sudija je odgovoran za srednju liniju i stoga jednom zviždi pištaljkom, daje **znak da zaustavi sat za igru**, posle koga sledi znak za loptu vraćenu u zadnje polje i znak za pravac igre.

Zapamtite:

Lopta odlazi u zadnje polje ekipe kada:

1. Dodirne zadnje polje.
2. Dodirne ili bude pravilno dodirnutu od igrača napada koji ima deo svog tela u dodiru sa zadnjim poljem.
3. Dodirne sudiju koji ima deo svog tela u dodiru sa zadnjim poljem.

6 Situacije šutiranja na koš



Dijagram 106



Dijagram 107

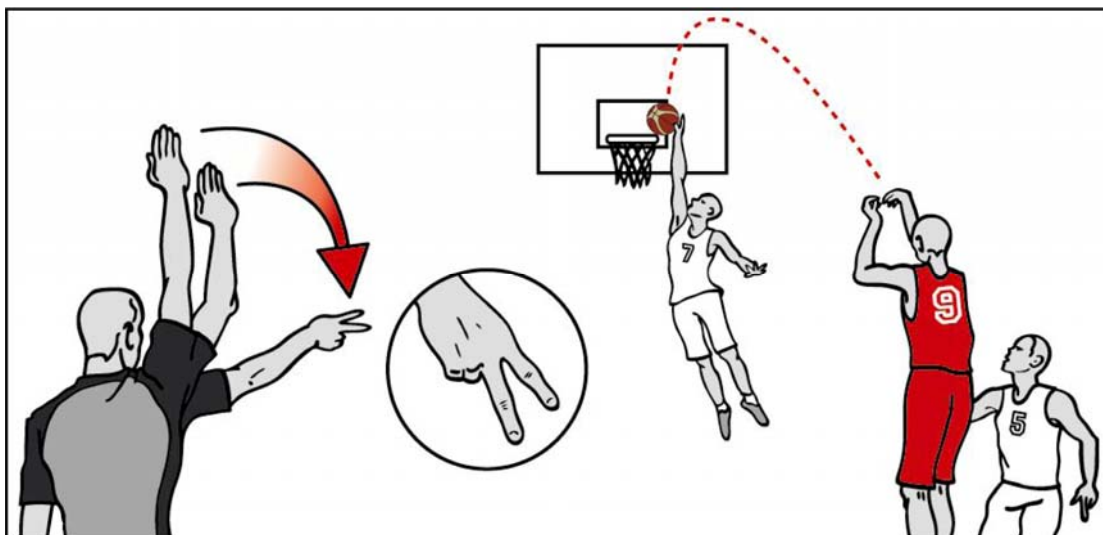
6.1 Let lopte

Prateći sudija je primarno odgovoran za let lopte. On mora da odredi da li je lopta ušla u koš pokazujući to zapisničkom stolu. Vodeći sudija se koncentriše na situacije dalje od lopte.

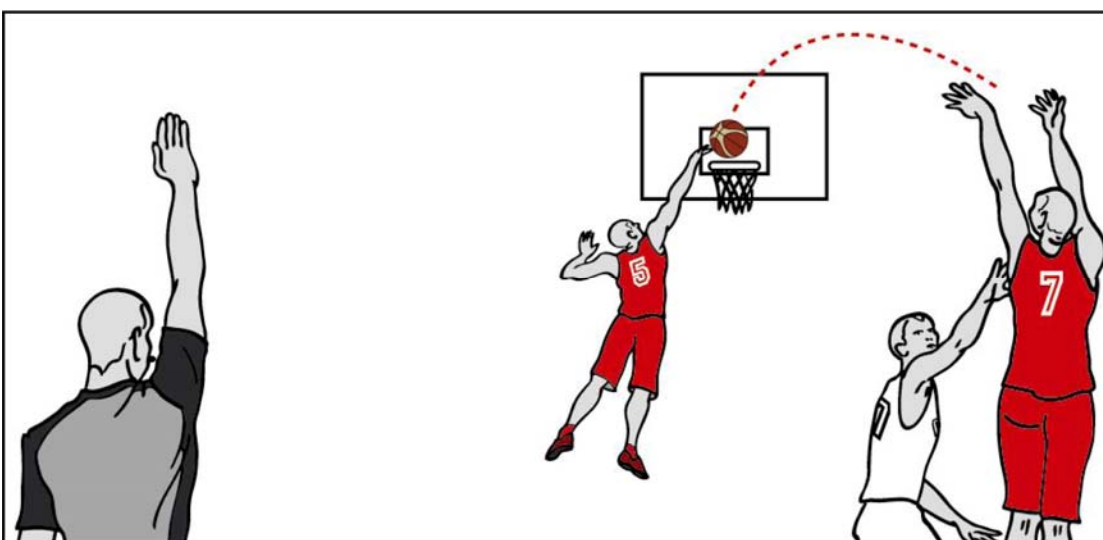
Međutim, **uvek sudija koji dosuđuje grešku (vodeći ili prateći) odlučuje da li se koš računa.**

Bez obzira koji sudija dosuđuje grešku, apsolutno je važno da prateći sudija posmatra let lopte ka košu, a takođe i igrače uključene u situaciju greške.

Ekipa koja je postigla pogodak ne treba da odugovlači igru sprečavanjem da se brzo izvede ubacivanje. Nema potrebe da igrač te ekipe dodiruje loptu. Najviše jedna (1) opomena se daje ekipi, a u nekim slučajevima, tehnička greška može da se dosudi čak i pri prvoj ovakvoj pojavi.



Dijagram 108



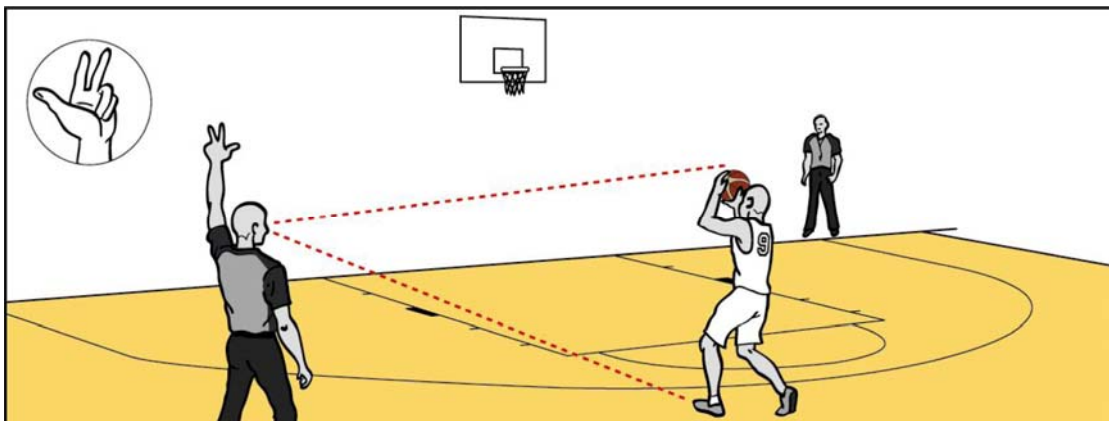
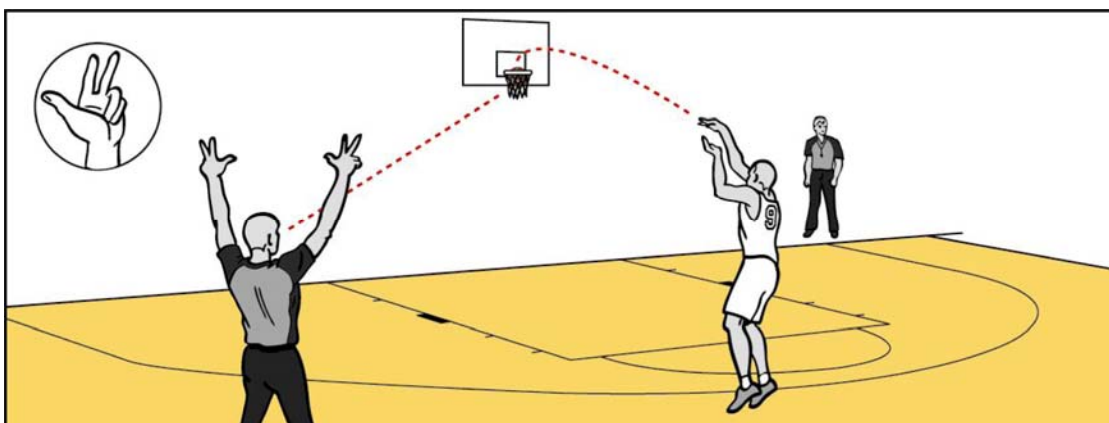
Dijagram 109

6.2 Sprečavanje pogotka i ometanje

Prateći sudija je odgovoran za posmatranje leta lopte u toku šuta na koš iz igre i stoga mora da donosi odluke koje se odnose na sprečavanje pogotka i ometanje.

U toku šuta na koš iz igre **za dva poena**, **igrač odbrane** dodiruje loptu dok se ona nalazi u silaznoj putanji, potpuno iznad nivoa obruča i pre nego što dodirne obruč ili je očigledno da će ga dodirnuti. Prateći sudija zviždi pištaljkom i označava da dva (2) poena treba da se pripišu ekipi koja je šutirala na koš (Dijagram 108).

Prateći sudija je takođe odgovoran za sprečavanje pogotka i ometanje od strane napada. Kada se prilikom šuta na koš iz igre, lopta nalazi potpuno iznad nivoa obruča, na silaznoj putanji i pre nego što dodirne obruč ili je očigledno da će ga dodirnuti, **igrač napada** ne sme da dodiruje loptu (Dijagram 109). Prateći sudija zviždi pištaljkom, daje **znak da zaustavi sat za igru**, poništava igru i označava njen novi pravac.


Dijagram 110

Dijagram 111

6.3 Pokušaji pogotka za tri poena

Prateći sudija je odgovoran za pokazivanje svih pokušaja pogotka za tri poena.

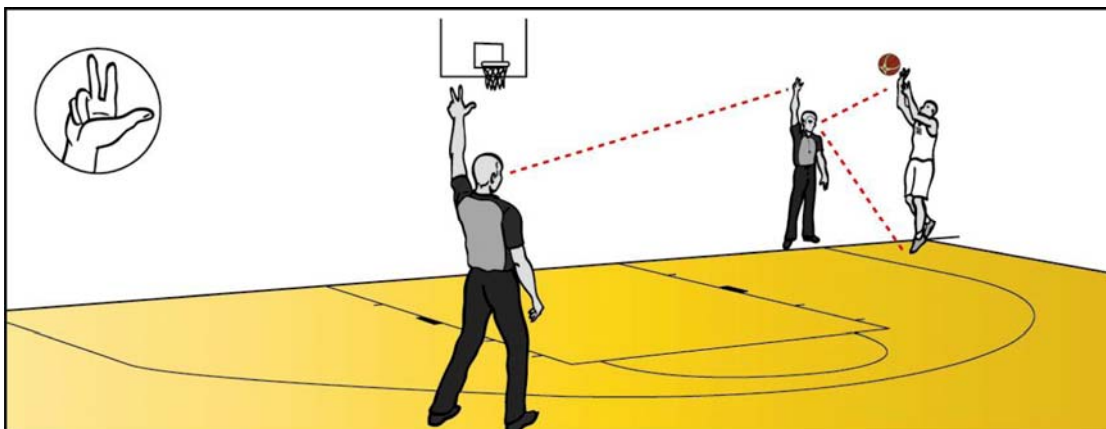
On posmatra stopala igrača koji šutira, da bi bio siguran da je pokušaj načinjen iz polja tri poena.

Kada je uveren da pokušaj pogotka jeste za tri (3) poena, prateći sudija podiže jednu (1) ruku u vis, sa ispružena tri (3) prsta: palcem, kažiprstom i srednjim prstom (Dijagram 110).

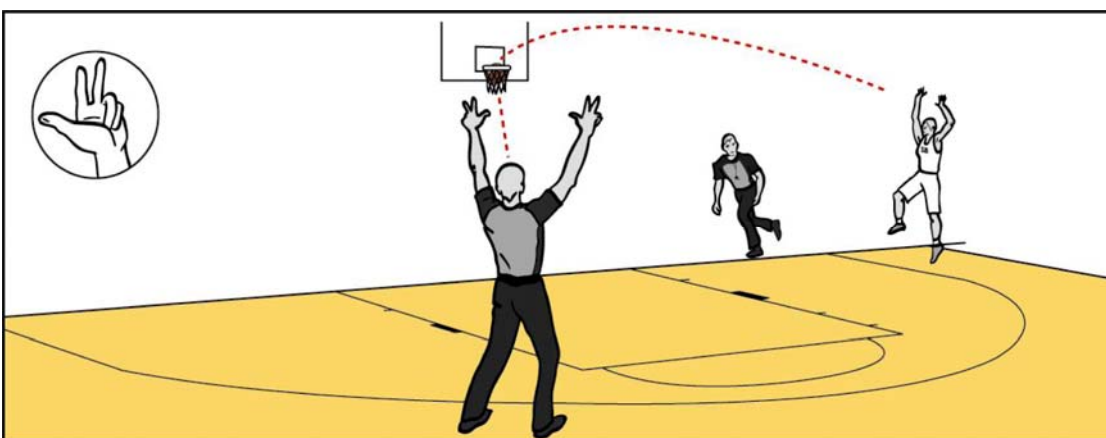
Ako je pokušaj pogotka za tri poena uspešan, prateći sudija potvrđuje da su postignuta tri (3) poena podizanjem obe ruke sa tri (3) ispružena prsta na obe šake (Dijagram 111).

Prateći sudija zadržava ovo pokazivanje sve dok ne bude uveren da je zapisničar imao dovoljno vremena da uoči znak za uspešan šut za tri poena.

Važno je da prateći sudija ne okreće leđa igri, dok prelazi iz pratećeg u vodeći položaj.



Dijagram 112



Dijagram 113

Prateći sudija ne vidi jasno sve pokušaje pogotka za tri poena.

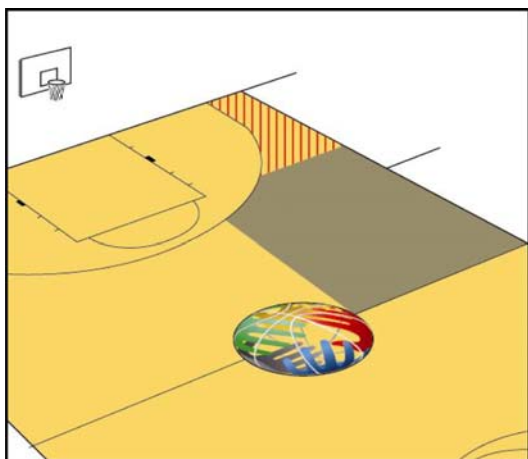
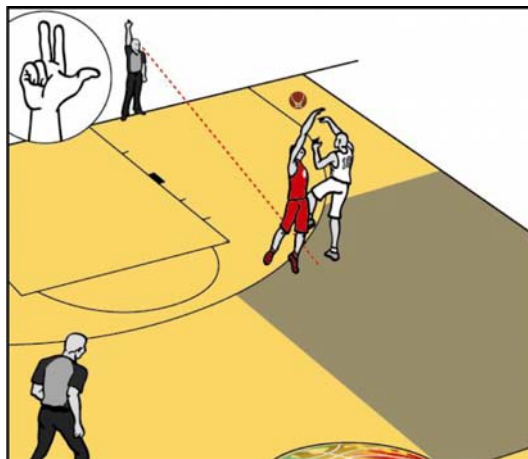
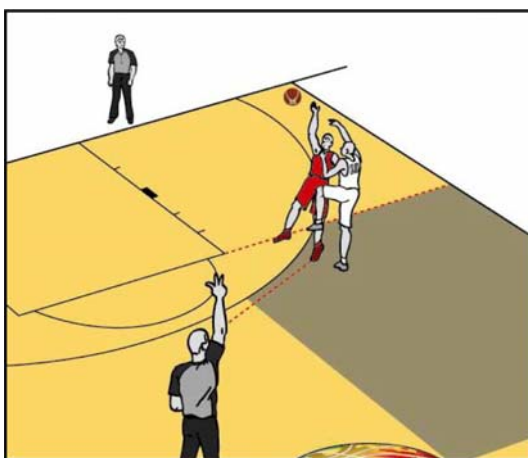
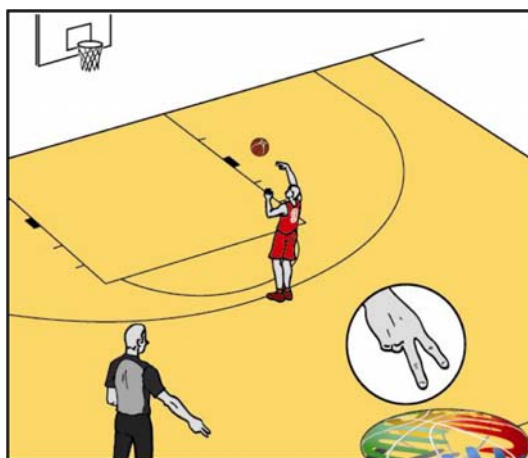
Ovo je naročito slučaj kada se šutevi pokušavaju iz njemu najudaljenijeg ugla (pravougaonik 4). Vodeći sudija je bliži igri i njegova je odgovornost da pomogne svom partneru.

Kada je načinjen pokušaj pogotka za tri poena, vodeći sudija podiže jednu (1) ruku u vis, sa tri (3) ispružena prsta. Prateći sudija mora da prihvati i ponovi ovaj znak (Dijagram 112).

Ako je pokušaj pogotka za tri poena uspešan, **samo** prateći sudija to potvrđuje zapisničaru podizanjem obe ruke u vis, sa tri (3) ispružena prsta na obe šake (Dijagram 113).

Bliska saradnja između dvojice (2) sudija apsolutno ima suštinski značaj.

Ako pokušaj čini igrač koji opkoračuje "liniju" između pravougaonika 3 i 4, prateći sudija mora da sudi ovu igru sa sredine terena.


Dijagram 114

Dijagram 115

Dijagram 116

Dijagram 117

Dijagram 114 prikazuje koji od dvojice (2) sudija prvi označava pokušaj pogotka za tri poena. Prateći sudija je odgovoran za osenčeni, a vodeći za šrafirani prostor.

Položaj odbrambenog(ih) igrača i igrača koji šutira za tri poena, kao i respektivni vidni uglovi dvojice (2) sudija, određuju koji sudija daje znak za početni pokušaj (Dijagram 115 i Dijagram 116).

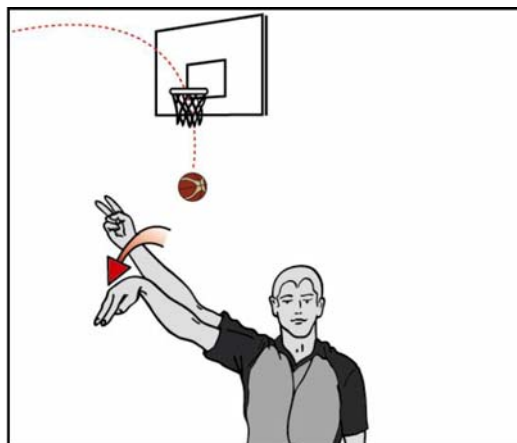
Dobra saradnja i blizak vizuelni kontakt između dvojice (2) sudija apsolutno su potrebni kod svih pokušaja pogotka za tri poena i šuteva pokušanih u blizini linije tri poena.

Ponekad, u slučaju pokušaja pogotka za dva poena u blizini linije tri poena, prateći sudija može odmah da označi sa dva (2) prsta zapisničaru da se pogodak iz igre, ako je uspešan, računa dva (2) poena (Dijagram 117). Time mogu da se izbegnu dodatni pritisci od strane publike, trenera i igrača.

Linija 3 poena nije deo polja 3 poena.



Dijagram 118



Dijagram 119

6.4 Završetak vremena za igru u periodu ili produžetku

Šutevi pokušani blizu završetka vremena za igru u periodu ili produžetku mogu da stvore poteškoće sudijama, posebno kada ima mnogo gledalaca i signal ne može lako da se čuje.

Odluka treba da se donese što je brže moguće.

Prateći sudija je primarno odgovoran za označavanje da li se koš računa. Normalno, vodeći sudija, čak i kada je prvi sudija, prihvata procenu svog partnera i treba da učini sve da podrži odluku.

Kada 24 sekunde ili manje vremena za igru ostane u periodu ili produžetku, prateći sudija daje znak, pravo podignutom jednom (1) rukom i ispruženom kažiprstom, da je taj napad možda poslednji u periodu. Prateći sudija nastavlja da pokazuje ovaj znak sve dok ga vodeći sudija ne prihvati.

Međutim, postoje slučajevi kada situacija može da bude nejasna i dvojica (2) sudija moraju da se međusobno konsultuju, pre nego što prvi sudija donese konačnu odluku. Ako su potrebne dodatne konsultacije, prvi sudija može da konsultuje sudiju (drugog), delegata, ako je prisutan, i/ili pomoćne sudije. Ipak, **prvi sudija donosi konačnu odluku.**

7 Znakovi i postupci

7.1 Znakovi

Kako se interesovanje za košarku povećava, sa sve većim brojem gledalaca i širim medijskim pokrivanjem, apsolutno je bitno da sudija bude jasan i precizan u svom načinu suđenja utakmice. Od suštinskog je značaja da sudije jasno naznače šta se dogodilo svim učesnicima utakmice, uključujući gledaoce.

1. **Moraju** da se koriste samo zvanični znakovi FIBA.
2. Treba da se koristi glasan, oštar zvižduk. Pištaljkom treba da se zviždi samo jednom, odsečno, kod bilo kog prekršaja ili greške.
3. Postupci govore glasnije od reči, pa glasove treba koristiti samo kada je neophodno.
4. Znakovi treba da budu oštri i sažeti. To nekada pomaže sudiji da odluka prođe. Nema potrebe da sudija bude teatralan i da preteruje.
5. Znakovi **da se zaustavi sat za igru** moraju da budu veoma jasni.

Sudije **moraju** da zaustave sat **za igru** rukom ispruženom u vis, sa stisnutom pesnicom za grešku, otvorenim dlanom sa sastavljenim prstima za prekršaj ili sa znakom za tehničku, nesportsku ili diskvalifikujuću grešku ili za situaciju podbacivanja.

6. Svi znakovi zapisničaru **moraju** da se pokažu:
 - a) Sa položaja udaljenog približno šest (6) do osam (8) metara od zapisničkog stola. Sat za igru je zaustavljen, pa nema potrebe da se žuri sa pokazivanjem.
 - b) U visini očiju i udaljeni od tela.
 - c) Sledećim redosledom znakova za grešku:
 1. Broj igrača.
 2. Vrsta greške.
 3. Broj slobodnog(ih) bacanja ili pravac igre.

Napomena: Svako priznavanje ili poništavanje pogotka **mora** da se pokaže **pre** svih gore navedenih znakova.

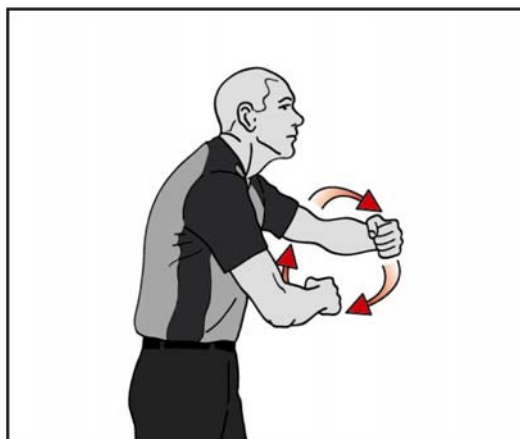
7. Za nadgledanje blisko čuvanog igrača, izvođenja ubacivanja i slobodnog bacanja, kao i osam (8) sekundi, sudija koji je odgovoran za tu igru koristi vidljivo brojanje (sudijski znak br. 14).

Kvalitet sudijinih znakova obogaćuje njegov lik sudije i govori ljudima da on zna svoj posao i da ga dobro radi.

A sudiji daje samopouzdanje.



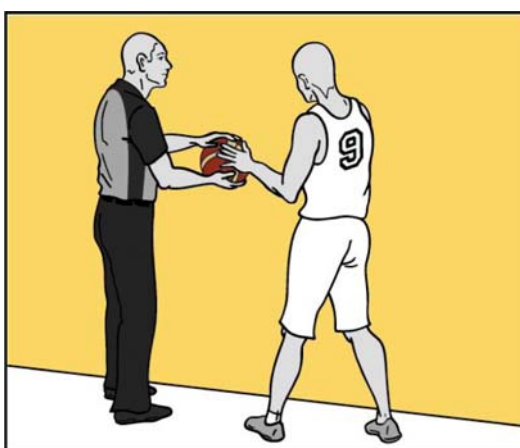
Dijagram 120



Dijagram 121



Dijagram 122



Dijagram 123

7.2 Prekršaji

Kad god dođe do prekršaja, sudija koji je odgovoran za tu igru mora:

1. Da jednom zviždi pištaljkom i istovremeno zaustavi sat za igru, sa pravo ispruženom (a ne savijenom) rukom, otvorenog dlana i sastavljenih prstiju (Dijagram 120).
2. Da jasno pokaže vrstu prekršaja (Dijagram 121 – Koraci). Nije prekršaj kada lopta ode van graničnih linija.
3. Da još jasnije označi pravac igre koji treba da usledi, koristeći istu ruku (Dijagram 122).
4. U svim situacijama, od sudije koji sprovodi kaznu zahteva se da loptu uruči ili doda od poda (Dijagram 123).
5. Redosled znakova za prekršaj:
 - a) Zaustavljanje sata za igru.
 - b) Vrsta prekršaja.
 - c) Pravac igre.



Dijagram 124



Dijagram 125

7.3 Greške

Kad god dođe do greške, sudija koji je odgovoran za tu igru **mora**:

1. Da jednom zviždi pištaljkom i istovremeno zaustavi sat za igru, sa pravo ispruženom (a ne savijenom) rukom i stisnutom pesnicom (Dijagram 124).
2. Da osigura da igrač shvati da mu je dosuđena greška, uperivši u njegov pojas ispruženu ruku sa dlanom okrenutim prema podu. U kontraverznim situacijama, gde se dodeljuju slobodna bacanja, označiti koliko ih je.
3. Da **otrči** prema zapisničkom stolu i **zaustavi se**, zauzimajući položaj tako da zapisničar ima jasan i nezaklonjen pogled ka njemu, približno šest (6) do osam (8) metara od zapisničkog stola.
4. Da sve znakove pokazuje stojeći mimo. Pokazati vrlo jasno i polako broj igrača koji je načinio grešku. Preporučljivo je da se ovaj znak "drži" nekoliko sekundi, pošto je od vitalnog značaja da zapisničar zabeleži tačan broj.
5. Da zatim označi vrstu greške.
6. Da završi postupak komunikacije označavajući broj slobodnih bacanja ili pravac igre koji treba da usledi i **otrči** na naredni položaj .
7. Po završetku pokazivanja znakova, dvojica (2) sudija u principu menjaju mesta.

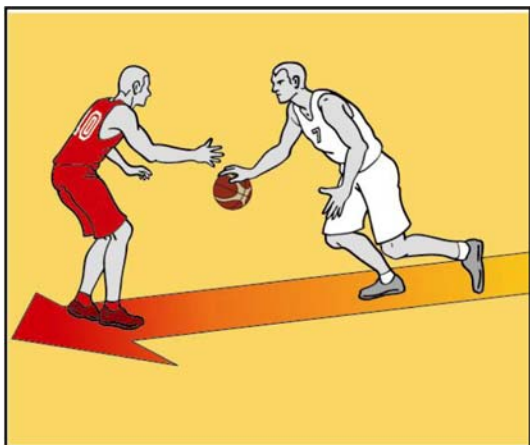
7.4 Promena posle grešaka

Pod normalnim okolnostima, sudije vrše promenu (menjaju) mesta nakon svake greške.

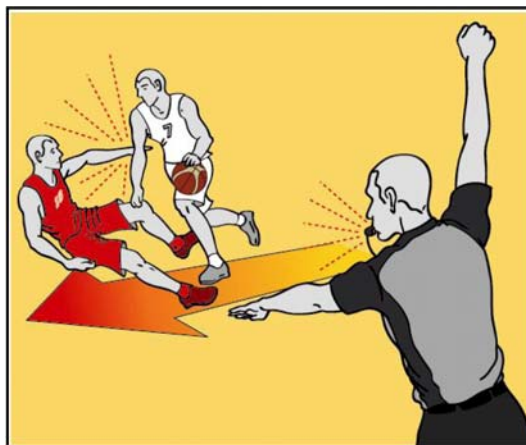
Međutim, sudije **ne menjaju** mesta:

- Kada vodeći sudija dosudi grešku u napadu, tj. nakon izveštavanja zapisničkog stola o grešci on postaje novi prateći, a prateći sudija postaje novi vodeći na suprotnoj čeonj liniji.
- Kada prateći sudija dosudi grešku u odbrani, tj. nakon izveštavanja zapisničkog stola o grešci on ostaje prateći, a vodeći sudija ostaje vodeći na čeonj liniji.

7.5 Greška ekipe koja ima kontrolu lopte



Dijagram 126



Dijagram 127



Dijagram 128

Igrač napada koji vodi loptu probija se kroz igrača odbrane koji je uspostavio pravilan položaj čuvanja (Dijagram 126 i Dijagram 127).

Sudija koji je odgovoran za pokrivanje igre oko lopte zviždi pištaljkom i istovremeno podiže svoju pesnicu pravo u vis da bi zaustavio sat za igru.

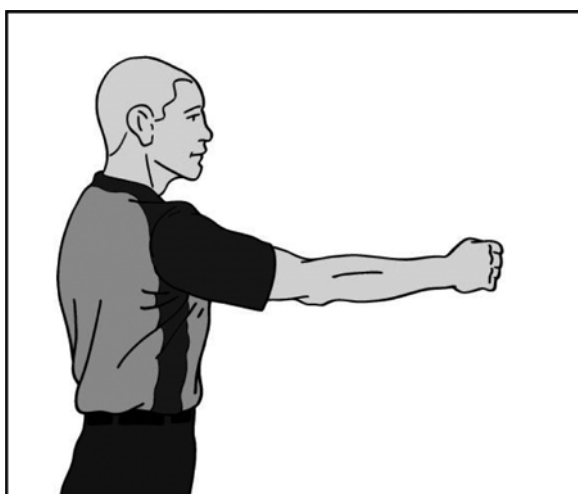
Odmah posle znaka za ličnu grešku, sudija pokazuje znak za grešku ekipe koja ima kontrolu lopte, stisnutom pesnicom uperenom u pravcu koša ekipe koja je načinila grešku (Dijagram 128).



Dijagram 129



Dijagram 130



Dijagram 131

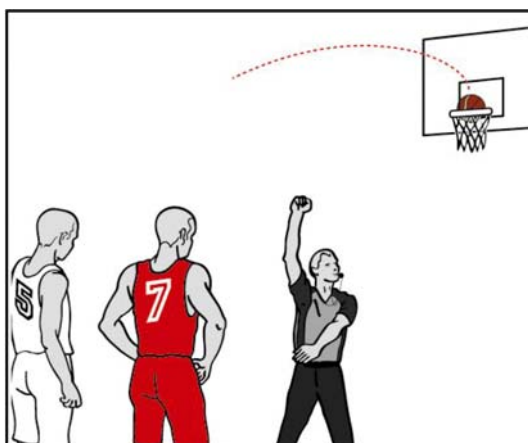
Sudija koji je dosudio grešku sada trči do položaja gde nema igrača, približno šest (6) do osam (8) metara od zapisničkog stola, da bi izvestio o grešci.

On pokazuje broj igrača, u ovom slučaju broj 7 (Dijagram 129) i znak za grešku probijanja sa loptom (Dijagram 130).

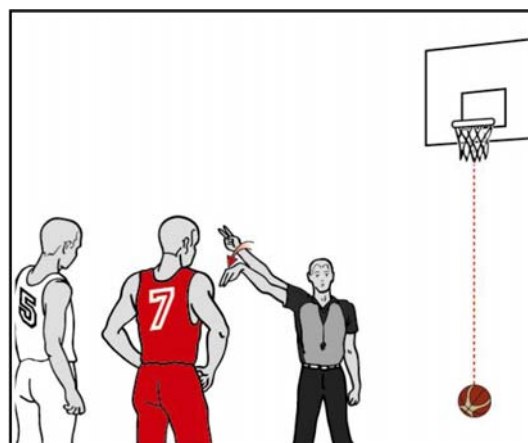
Na kraju postupka pokazuje novi pravac igre, koristeći znak za grešku ekipe koja ima kontrolu lopte (Dijagram 131).



Dijagram 132



Dijagram 133



Dijagram 134

7.6 Greška i uspешan pogodak iz igre

Greška je načinjena na igraču u akciji šutiranja i pogodak iz igre je uspешan (Dijagram 132).

Vodeći sudija zviždi pištaljkom i zaustavlja sat za igru (Dijagram 133).

On zatim mora da pokaže svim učesnicima utakmice, uključujući gledaoce, da li se pogodak iz igre priznaje i poeni dodeljuju. Ovaj znak mora da se pokaže prvi, da bi se izbegli dodatni pritisci od strane gledalaca, trenera i igrača (Dijagram 134).

Ako sudija koji je dosudio grešku nije siguran da li je lopta ušla u koš, mora da verifikuje tu činjenicu sa svojim partnerom, primenjujući metod dogovoren na sastanku pre utakmice.

Konačnu odluku da li se ovaj pogodak iz igre računa donosi sudija koji je dosudio grešku.



Dijagram 135



Dijagram 136



Dijagram 137



Dijagram 138

Sudija trči do položaja gde nema igrača, približno šest (6) do osam (8) metara od zapisničkog stola, i **zaustavlja se**.

Iz ovog nepomičnog položaja, on prvo potvrđuje da je pogodak iz igre postignut. Dijagram 135 prikazuje sudiju koji označava da dva (2) poena treba da se pripišu ekipi koja je šutirala.

Nakon toga sudija označava broj igrača koji je načinio grešku (Dijagram 136) i vrstu greške (držanje, Dijagram 137).

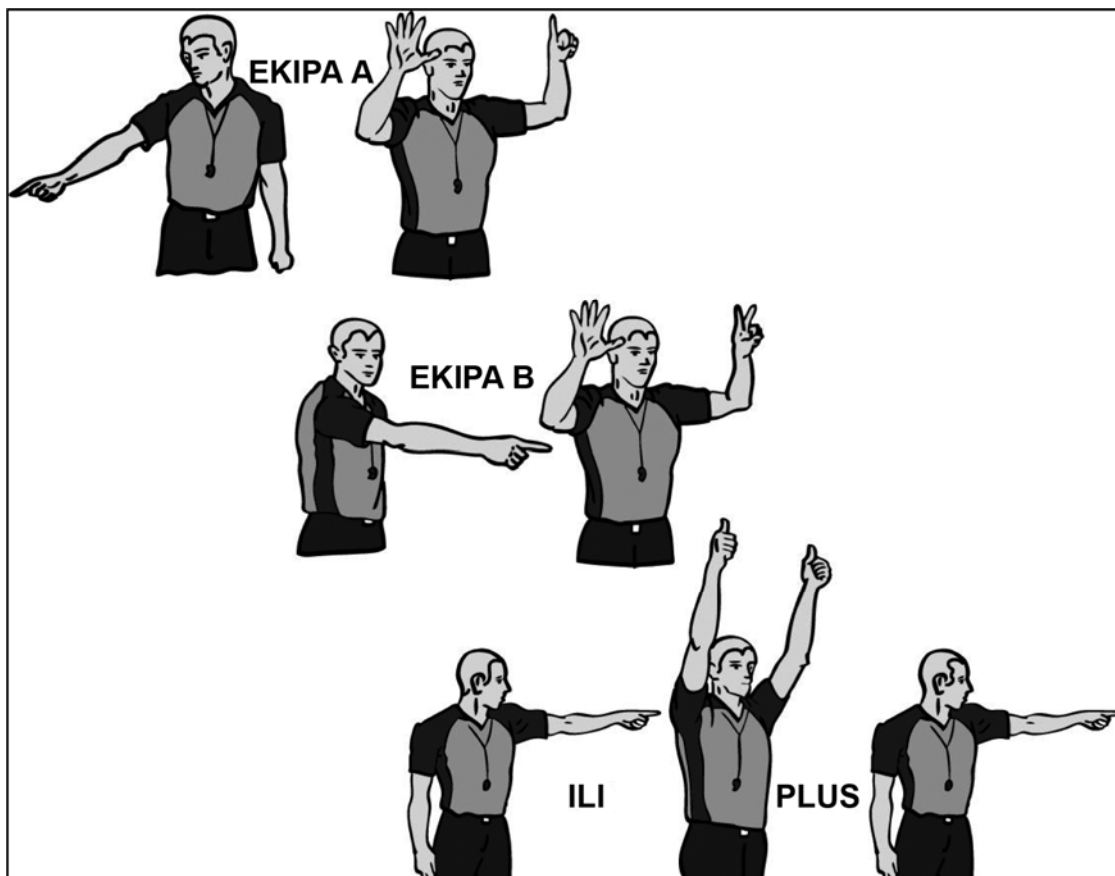
Da bi završio postupak izveštavanja, sudija označava da se dodeljuje jedno (1) slobodno bacanje (Dijagram 138).



Dijagram 139

7.7 Obostrana greška

Sudija koji dosuđuje greške zviždi pištaljkom i istovremeno pokazuje znak za obostranu grešku (Dijagram 139).



Dijagram 140

Sudija trči do položaja gde nema igrača, približno šest (6) do osam (8) metara od zapisničkog stola. Zatim jasno označava prvu ekipu uperivši prst u pravcu klupe ekipe i onda pokazuje broj igrača (6).

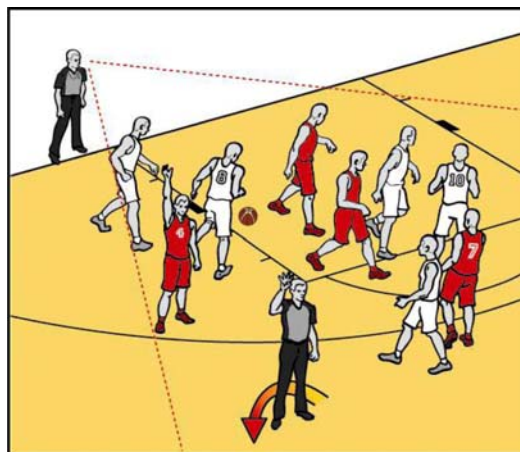
U ovoj situaciji je apsolutno važno da zapisničar tačno zabeleži broj igrača.

Sudija zatim označava drugu ekipu uperivši prst u pravcu klupe ekipe i onda pokazuje broj igrača (7).

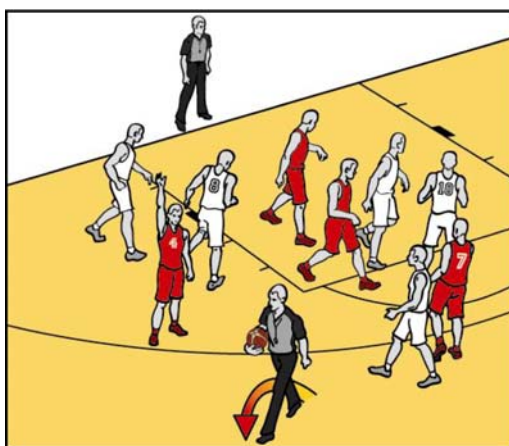
Na kraju, sudija označava da je nastala situacija podbacivanja, posle čega sledi znak za pravac igre.



Dijagram 141



Dijagram 142



Dijagram 143

7.8 Postavljanje sudija nakon greške

Igrač odbrane čini grešku na protivniku koji dodaje loptu.

Prateći sudija zviždi pištaljkom i pokazuje znak za grešku, ispruženom rukom i stisnutom pesnicom (Dijagram 141).

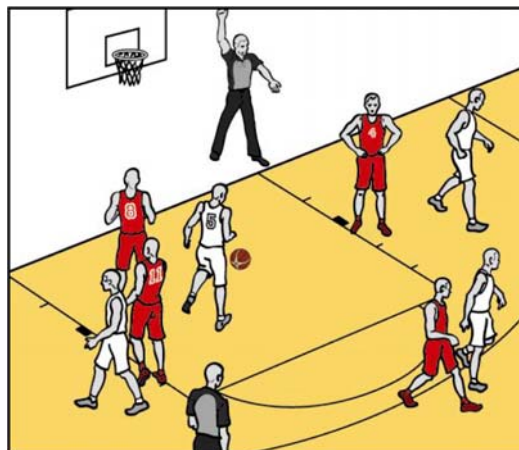
Vodeći sudija (koji nije sudio grešku) mora za trenutak da ostane da stoji mirno i koncentriše svoju pažnju na igrače na terenu za igru.

U tom trenutku on je jedini sudija koji nadgleda igrače, pošto sudija koji je dosudio grešku izveštava o njoj zapisničara (Dijagram 142).

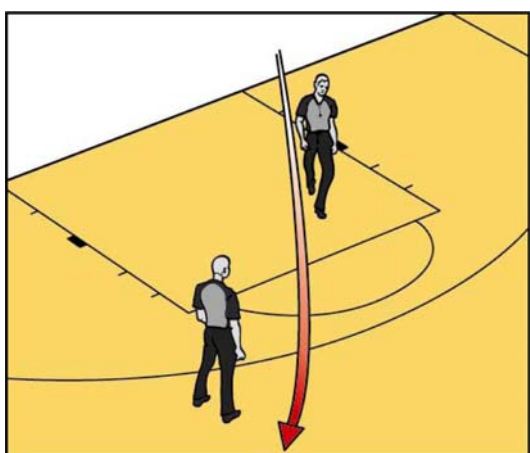
Sudije ne menjaju mesta (Dijagram 143).



Dijagram 144



Dijagram 145



Dijagram 146



Dijagram 147

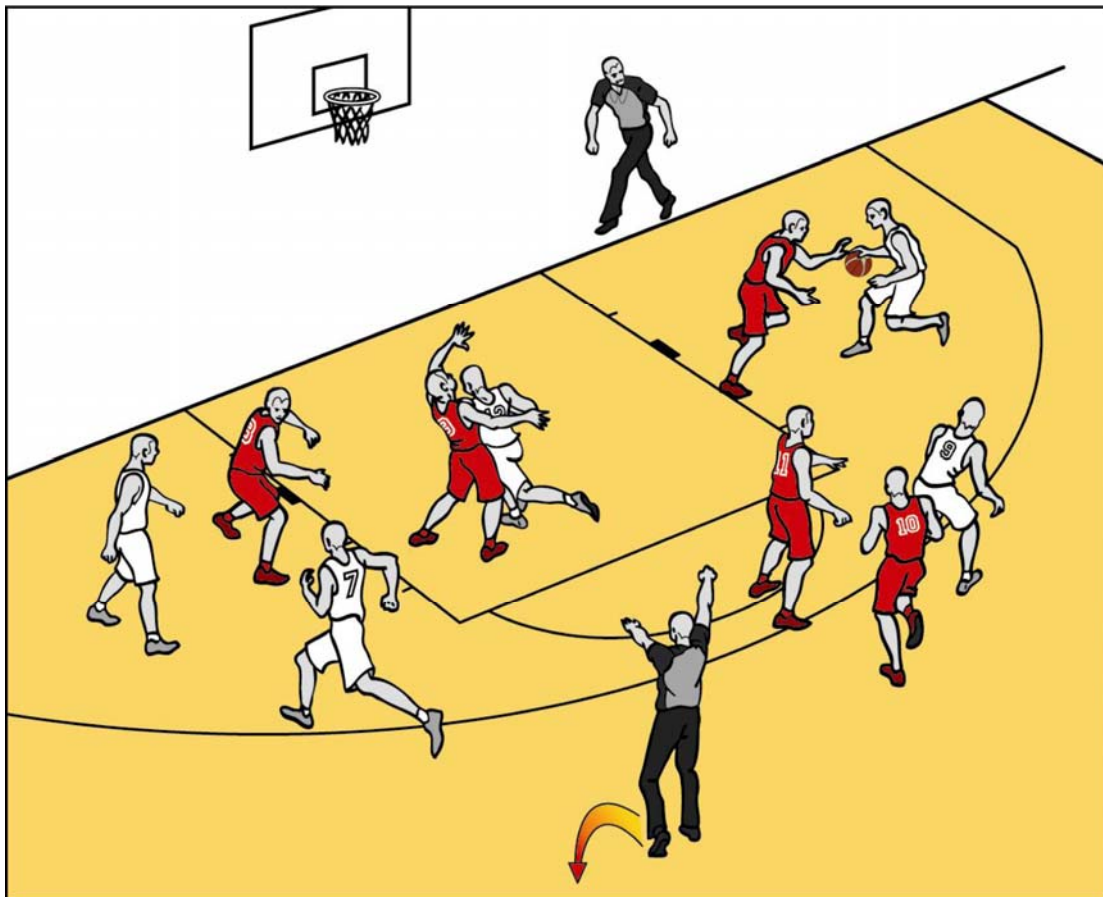
Igrač odbrane je načinio grešku na protivniku u akciji šutiranja. Pokušaj je neuspešan (Dijagram 144 i Dijagram 145).

Vodeći sudija je odgovoran za pokrivanje igre oko lopte i zviždi pištaljkom zbog greške u odbrani.

Prateći sudija (koji nije sudio grešku) mora za trenutak da ostane da stoji mirno i koncentriše svoju pažnju na igrače na terenu za igru (Dijagram 145 i Dijagram 146).

Čim njegov partner započne izveštavanje o grešci, prateći sudija se pomera ka **svom novom vodećem položaju**, u ovom slučaju ka **čenoj** liniji, imajući pred očima igrače (Dijagram 147). Vodeći sudija postaje novi prateći sudija.

Novi vodeći sudija je odgovoran za sprovođenje svih slobodnih bacanja.

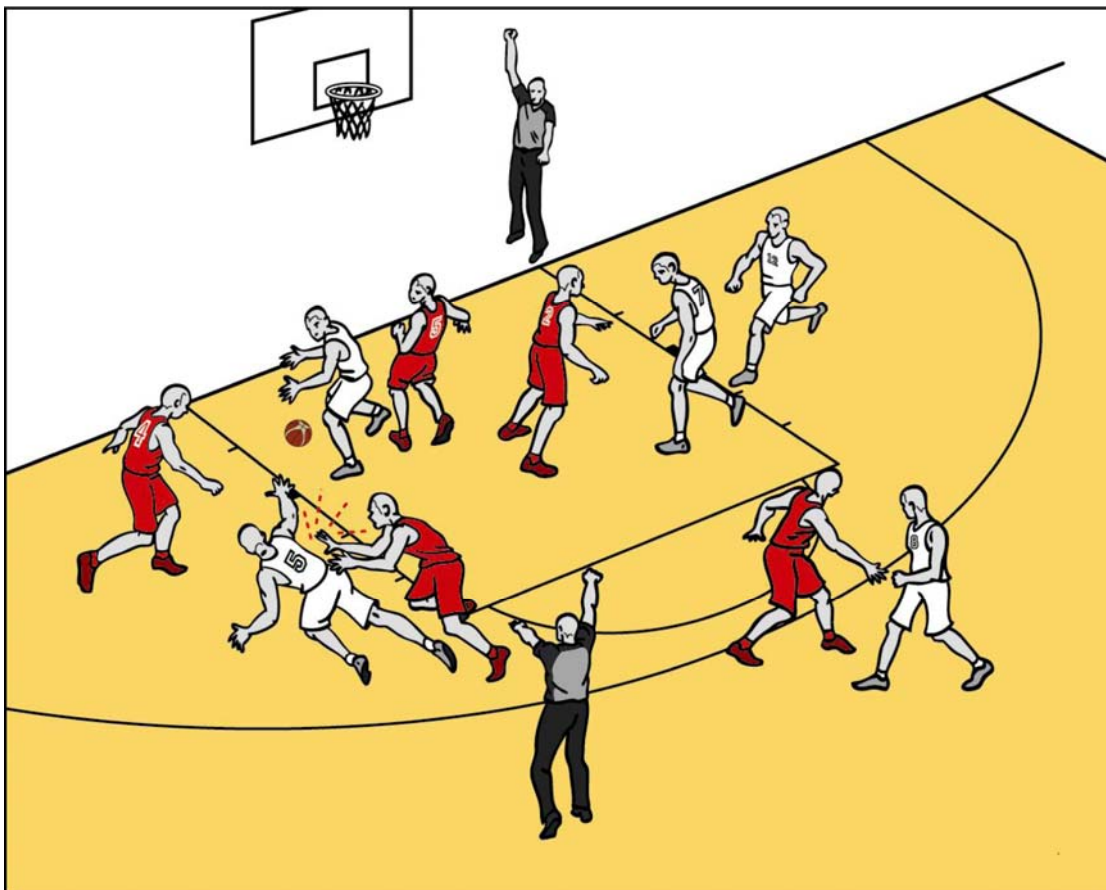


Dijagram 148

Greška ekipe koja ima kontrolu lopte događa se dalje od lopte.

Prateći sudija, koji je odgovoran za ovu igru, zviždi pištaljkom zbog greške u napadu i izveštava zapisnički sto o grešci.

Vodeći sudija za trenutak stoji mirno i nadgleda igrače. Nakon što njegov partner završi izveštavanje o grešci, oni menjaju mesta.



Dijagram 149

7.9 Obojica sudija dosuđuju

Postoje slučajevi kada obojica sudija zvižde pištaljkama približno u istom trenutku (udvojen zvižduk). Kad god se to dogodi, dvojica (2) sudija treba odmah da uspostave vizuelni kontakt jedan sa drugim, da bi potvrdili odluku. Bliska saradnja između dvojice (2) sudija apsolutno ima suštinski značaj.

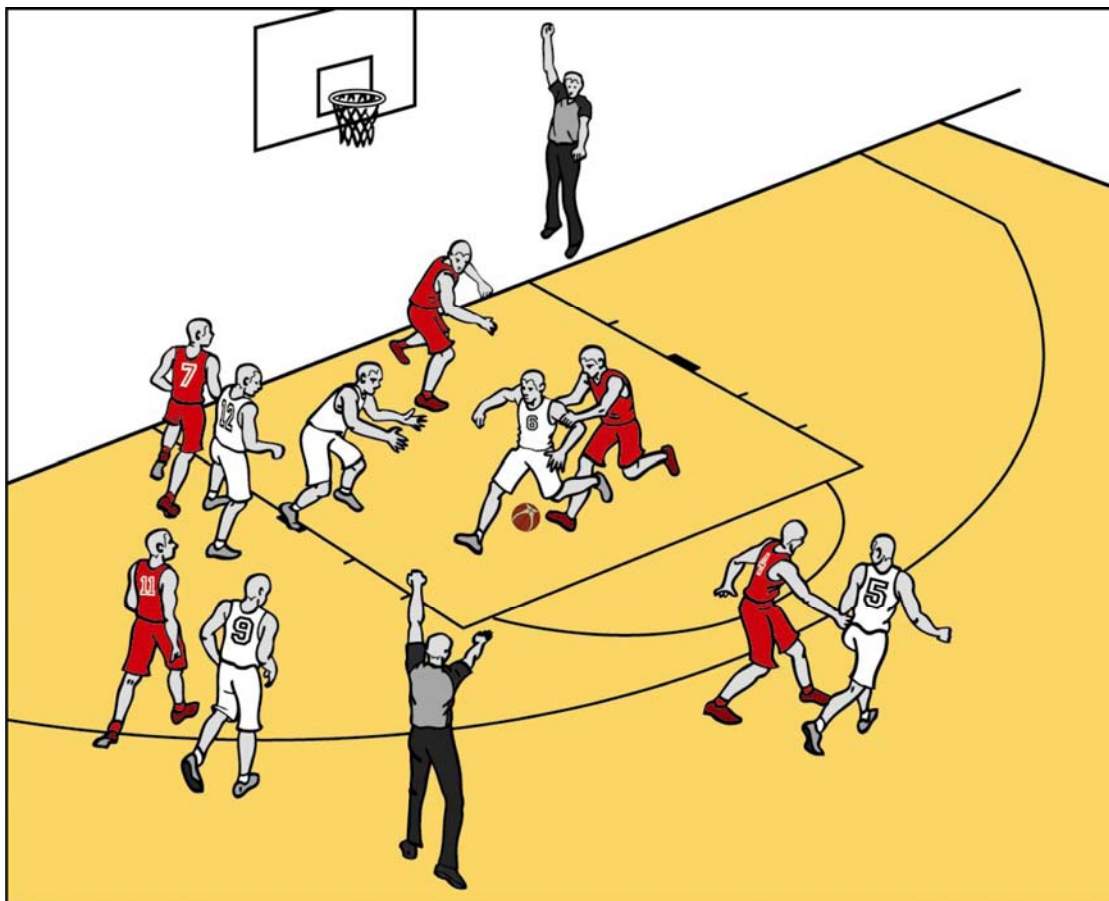
U ovom slučaju obojica zvižde pištaljkama zbog greške u odbrani.

Odluku preuzima bliži sudija ili onaj prema kome se igra kreće, da bi se izbegle suprotne odluke dvojice (2) sudija.

Pošto se ova greška dogodila bliže pratećem sudiji, on je taj koji izveštava o grešci.

Vodeći sudija nadgleda sve igrače dok prateći sudija izveštava zapisnički sto o grešci.

Sudije ne menjaju mesta.



Dijagram 150

Dvojica (2) sudija zvižde pištaljkama zbog greške u odbrani približno u istom trenutku. Nije odmah očigledno koji sudija je bliži ovoj situaciji.

Odluku preuzima sudija prema kome se igra kreće, osim ako onaj drugi sudija nije uočio neku drugu grešku ili prekršaj pre udvojenog zvižduka.

U ovom slučaju, prateći sudija preuzima odgovornost za izveštavanje o grešci.

Još jednom vizuelni kontakt između sudija ima suštinski značaj. Dobra saradnja je kvalitet kome sve sudije treba da teže, naročito kada postoje udvojeni zvižduci u vezi iste igre.

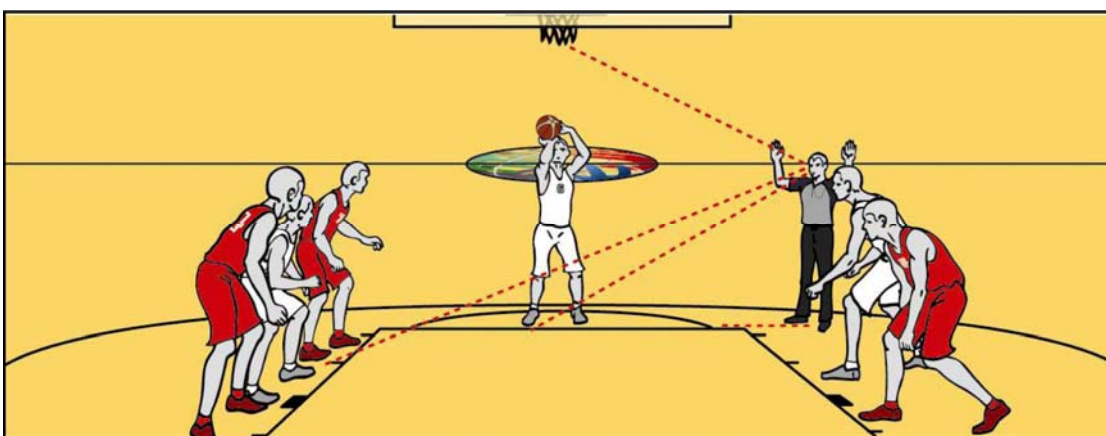
Ponovo vodeći sudija posmatra igrače kada njegov partner započne postupak izveštavanja.

Sudije ne menjaju mesta.

8 Situacije slobodnog bacanja



Dijagram 151



Dijagram 152

8.1 Prateći sudija

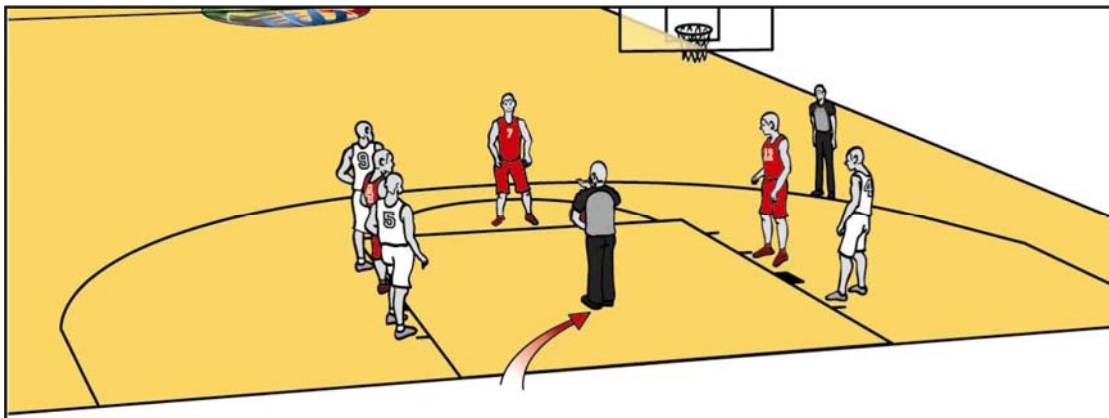
Dosuđena je greška sa slobodnim bacanjima kao kaznom.

Novi prateći sudija se pomera u položaj gde produžetak linije slobodnog bacanja preseca liniju tri poena, levo od izvođača slobodnog bacanja.

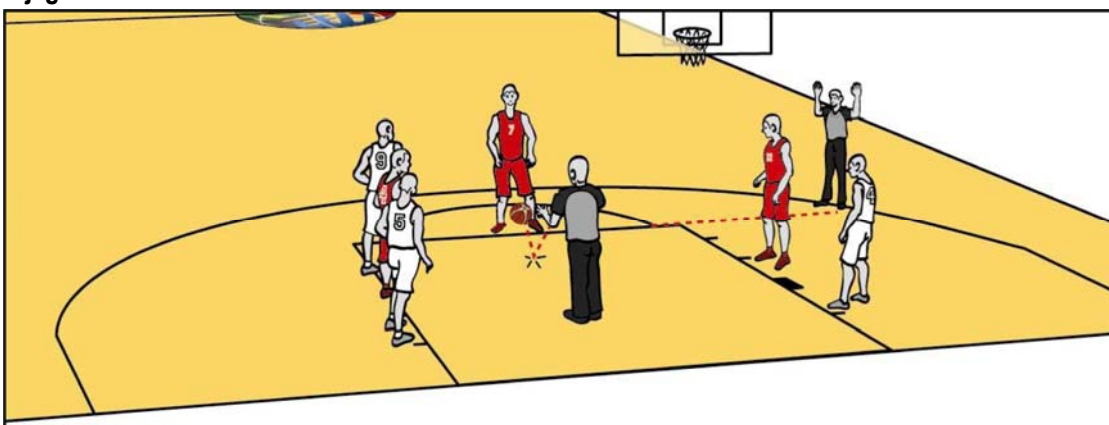
Kad jednom vodeći sudija završi pokazivanje broja slobodnih bacanja koja treba da se izvedu igračima, novi prateći sudija podizanjem ruke(u) pokazuje broj slobodnih bacanja (Dijagram 152).

On je odgovoran za:

1. Posmatranje igrača koji šutira.
2. Posmatranje igrača duž **suprotne** strane polja ograničenja.
3. Brojanje pet (5) sekundi.
4. Posmatranje leta lopte i lopte na obruču.
5. Potvrđivanje da je slobodno bacanje bilo uspešno.



Dijagram 153



Dijagram 154

8.2 Vodeći sudija

Vodeći sudija **zauzima položaj** pod košem sa loptom u svojim rukama i iz tog položaja sprovodi sva slobodna bacanja.

Kada se igrači pravilno postave, ulazi u polje ograničenja i pokazuje igračima broj slobodnih bacanja koja treba da se izvedu (Dijagram 153). Zatim baca pogled ka zapisničkom stolu, nakon čega dodaje loptu od poda izvođaču slobodnog bacanja (Dijagram 154). Odgovoran je da uzme loptu nakon svakog slobodnog bacanja.

Nakon svakog slobodnog bacanja, zauzima položaj iza čeonu linije dalje od koša, sa po jednim (1) stopalom sa obe strane linije u produžetku polja ograničenja, držeći ruke spuštene.

Nakon što lopta napusti šaku izvođača slobodnog bacanja kod poslednjeg ili jedinog slobodnog bacanja, treba da načini korak **udesno** da bi ostvario bolji pogled na akcije skakanja.

On je odgovoran da:

1. Posmatra igrače duž suprotne strane polja ograničenja.
2. Pazi na situacije dodira i moguće prekršaje odredbi slobodnog bacanja od strane igrača koji ulaze u polje ograničenja pre nego što lopta napusti šaku izvođača slobodnog bacanja.

Napomena: Kad jednom lopta bude na raspolaganju igraču za prvo ili jedino slobodno bacanje, ne dodeljuju se zamene ili tajm-auti, osim ako je poslednje ili jedino slobodno bacanje uspešno ili ako iza poslednjeg ili jedinog slobodnog bacanja sledi posed lopte za ubacivanje na produžetku srednje linije, nasuprot zapisničkom stolu.


Dijagram 155

Dijagram 156

Dijagram 157

8.3 Slobodna bacanja bez postavljanja igrača

Za sve tehničke (Dijagram 155), nesportske ili diskvalifikujuće greške, kazna je slobodno bacanje(a) i posed lopte za ubacivanje na produžetku srednje linije, nasuprot zapisničkom stolu.

Pošto ne postoji mogućnost situacije skakanja kada se slobodna bacanja završe, igrači se ne postavljaju duž polja ograničenja (Dijagram 156).

Sudija koji nije sudio grešku odgovoran je za sprovođenje slobodnih bacanja.

Sudija koji je dosudio grešku stoji u blizini produžetka srednje linije, nasuprot zapisničkom stolu, spreman da sprovede ubacivanje čim se slobodna bacanja završe. Igrač koji izvodi ubacivanje ima po jedno (1) stopalo sa obe strane produžetka srednje linije i ima pravo da doda loptu saigraču na bilo kom mestu na terenu za igru (Dijagram 157).

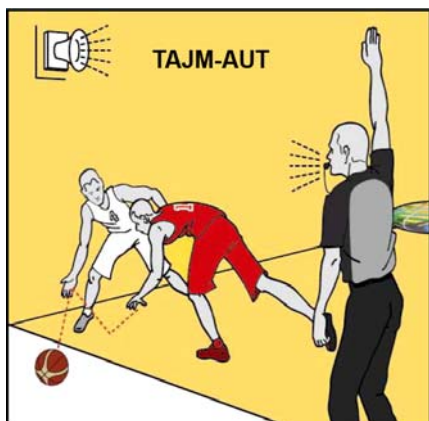
9 Tajm-auti i zamene

Kad god ekipa zatraži tajm-aut, **zapisničar to označava sudijama oglašavanjem svog signala, kada lopta postane mrtva i sat za igru bude zaustavljen, a ako sudija izveštava o grešci, kada završi svoju komunikaciju sa zapisničkim stolom.**

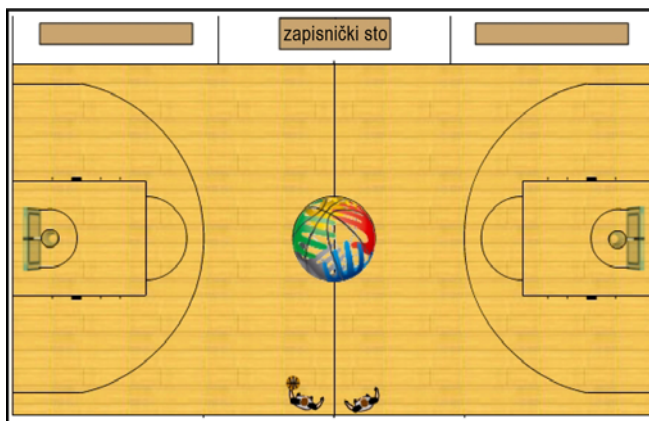
Sudija koji je bliži zapisničkom stolu zviždi pištaljkom i daje znak za tajm-aut.

Sudije zatim prelaze u svoje položaje nasuprot zapisničkom stolu (Dijagram 159) da bi nadgledali igrače, zamenike i trenere ekipa i imali vizuelni kontakt sa zapisničkim stolom. Kada protekne 50 sekundi tajm-auta, merilac vremena se oglašava svojim signalom i prvi sudija zviždukom pištaljke poziva ekipe da se odmah vrate na teren za igru da bi nastavili utakmicu. Igračima nije dozvoljeno da se vrate na teren za igru pre ovih signala.

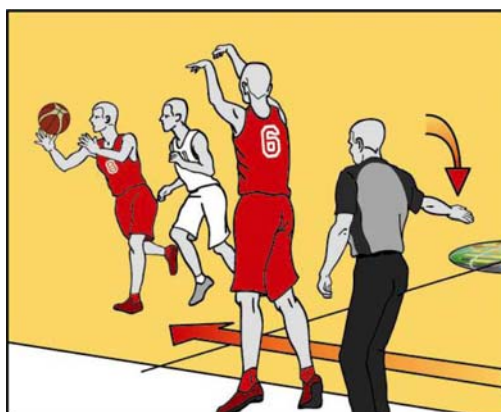
Ako je to poslednji tajm-aut koji je dozvoljen ekipi u toku poluvremena, prvi sudija treba, po njegovom završetku, da obavesti trenera da je uzeo svoj poslednji tajm-aut.



Dijagram 158



Dijagram 159



Dijagram 160

9.1 Sprovođenje tajm-auta

Prateći sudija dosuđuje odlazak lopte van graničnih linija na bočnoj liniji nasuprot zapisničkom stolu (Dijagram 158).

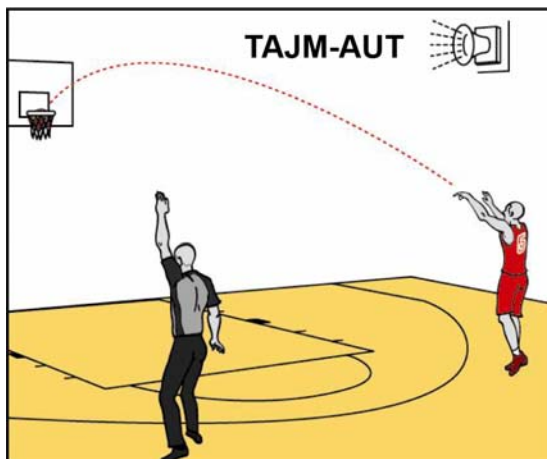
Vodeći sudija je bliži zapisničkom stolu i stoga on treba da sprovede tajm-aut.

Obojica sudija zauzimaju položaj nasuprot zapisničkom stolu, slično kao pre početka utakmice, da bi nadgledali pomoćne sudije i ekipe (Dijagram 159).

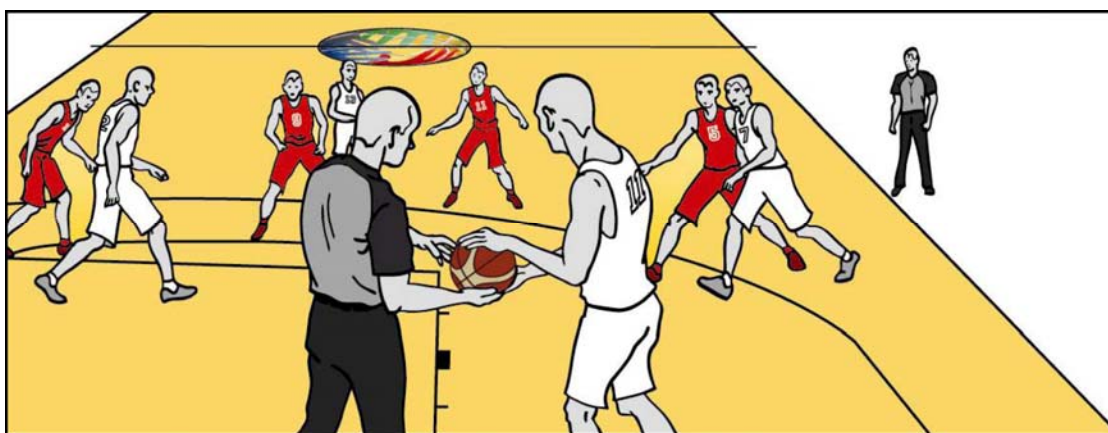
Kad se jednom tajm-aut završi, sudije se vraćaju u svoje prvobitne položaje.

Ponovo je potrebna bliska saradnja između sudija.

Kada su svi spremni, lopta se uručuje igraču koji izvodi ubacivanje. Sudija koji sprovodi ubacivanje, daje znak za puštanje vremena kada lopta prvi put dodirne **ili bude dodimuta od strane** igrača na terenu za igru (Dijagram 160).



Dijagram 161



Dijagram 162

9.2 Tajm-aut nakon uspešnog pogotka iz igre ili poslednjeg ili jedinog slobodnog bacanja

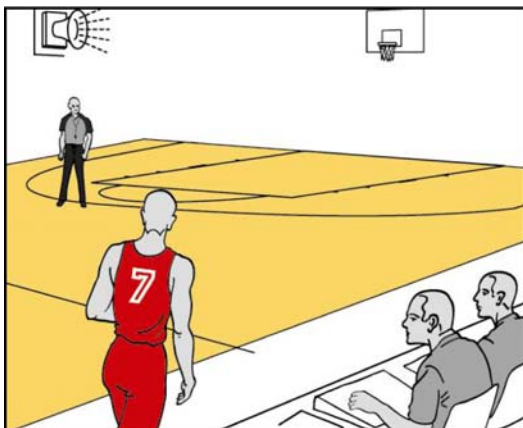
Treneru može da se dodeli tajm-aut, ako posle njegovog zahteva protivnici postignu pogodak iz igre ili poslednjeg ili jedinog uspešnog slobodnog bacanja, a zahtev je upućen pre nego što lopta bude na raspolaganju igraču za ubacivanje (Dijagram 161).

Merilac vremena zaustavlja ili ne pušta sat za igru i zapisničar označava sudijama da je tajm-aut zatražen.

Prateći sudija zviždi pištaljkom i daje znak za tajm-aut.

Obojica sudija zauzimaju položaj nasuprot zapisničkom stolu, slično kao pre početka utakmice, da bi nadgledali pomoćne sudije i ekipe ispred njih (Dijagram 159).

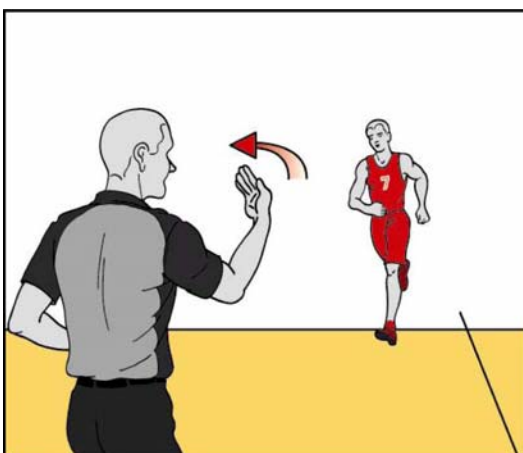
Kada se svi igrači obe ekipe vrate na teren za igru i nakon što sudije uspostave vizuelni kontakt, novi prateći sudija uručuje loptu igraču koji treba da izvede ubacivanje sa čone linije (Dijagram 162).



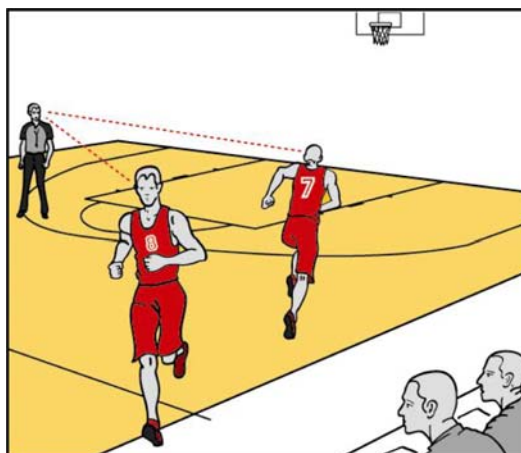
Dijagram 163



Dijagram 164



Dijagram 165



Dijagram 166

9.3 Sprovođenje zamene

Kada prilika za zamenu počne, zapisničar signalom obaveštava sudije da je zatražena zamena. Sudija koji je bliži zapisničkom stolu prihvata zahtev za zamenu zviždukom pištaljke, dajući znak za zamenu (Dijagram 164) i pozivajući novog igrača(e) na teren za igru. Dovoljno je da sudija prosto mahne šakom (Dijagram 165), pošto je važno da se igra ne odugovlači.

Primarna odgovornost da nakon zamene na terenu za igru ima pet (5) igrača leži na treneru, a **ne** na sudijama.

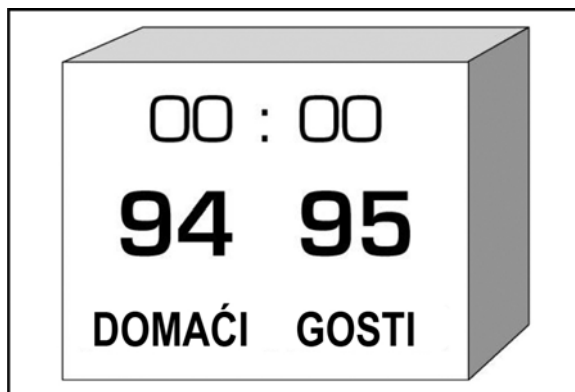
Igrači koji napuštaju igru ne moraju da se jave zapisničaru i dozvoljeno im je da odu pravo na klupu svoje ekipe (Dijagram 166).

Sudije treba uvek da imaju na umu da igra treba da bude nastavljena što je brže moguće.

Utakmica mora da zadrži svoju brzinu i stoga:

- Ni u kakvim okolnostima ne treba da dođe do odugovlačenja utakmice zbog lošeg ili pogrešnog kretanja sudija na terenu za igru, naročito nakon što je sat za igru zaustavljen i lopta mrtva.
- Ni u kakvim okolnostima ne treba da dođe do situacije u kojoj su igrači spremni da nastave igru (ubacivanja, slobodna bacanja), a sudije još uvek nisu u položaju potrebnom da se igra nastavi.
- U svim situacijama kada lopta postane mrtva i sat za igru bude zaustavljen, ako je potrebno da se sudije kreću, moraju da to rade brzo.

10 Završetak vremena za igru



Dijagram 167



Dijagram 168



Dijagram 169

10.1 Proveravanje zapisnika

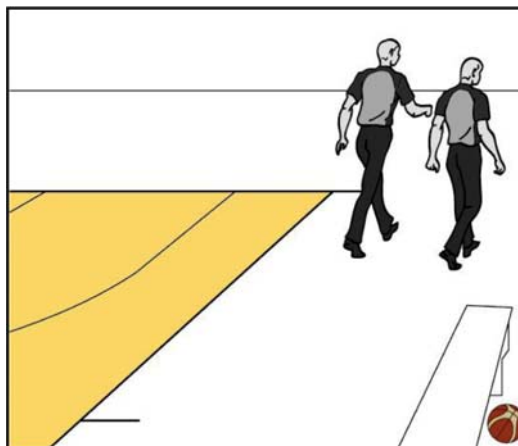
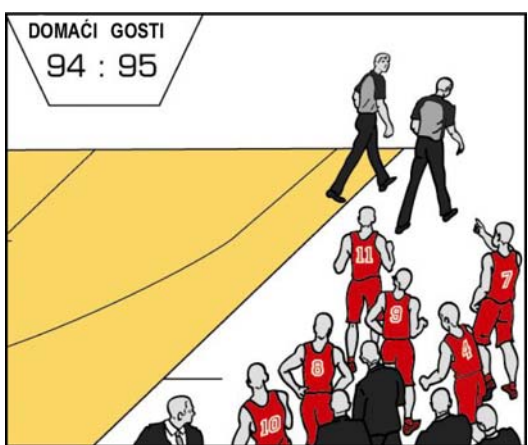
Kada signal sata za igru oglasi završetak vremena za igru, dvojica (2) sudija treba da krenu ka zapisničkom stolu, osim ako okolnosti drugačije nalažu.

Nakon što zapisničar završi zapisnik, on obezbeđuje da pomoćni zapisničar, merilac vremena i merilac dvedesetčetiri (24) sekunde upišu svoja imena štampanim slovima.

Nakon što zapisničar takođe upiše svoje ime, zapisnik treba da se podnese prvom sudiji na verifikaciju.

Kad jednom prvi sudija bude zadovoljan njegovom tačnošću, zapisnik prvo potpisuje sudija (drugi) a zatim prvi sudija.

Ovim odobrenjem i potpisivanjem zapisnika okončava se sprovođenje i veza sudija sa utakmicom.


Dijagram 170

Dijagram 171

Dijagram 172

Dijagram 173

Običaj je zahvaliti se pomoćnim sudijama i delegatu, ako je prisutan, na njihovom trudu, pošto su oni takođe deo tima. Rukovanje predstavlja normalnu praksu.

Obojica sudija treba zajedno da napuste teren.

Ako je rezultat tesan na završetku vremena za igru, mogu da nastanu prilike kada je mudrije da se zapisnik proverava i potpisuje u miru sudijske svlačionice.

U takvim okolnostima je obavezno da sudije potraže jedan drugog na završetku utakmice i pokušaju, gde je to moguće, da zajedno napuste teren i odu direktno u svlačionicu.

Ako se pokaže da je takav postupak neophodan, sudije treba da izbegnu bilo koju narednu diskusiju sa trenerima, igračima i gledaocima. U svim okolnostima, sudije moraju da budu učtive i ljubazne.

Sudije su obavile težak posao i zajedno dale sve od sebe:

”Ja nisam bio prvi sudija,
 ti nisi bio drugi sudija,
 mi smo bili tim”.

11 Pregled komentara

Sastanak pre utakmice je apsolutno neophodan.

1. Znaite oblasti vaše odgovornosti na terenu i izbegavajte da obojica posmatrate loptu i igrače neposredno oko nje.
2. Sudite igru dalje od lopte kada je to vaša primarna odgovornost.
3. Kod udvojenih zvižduka uspostavite vizuelni kontakt sa partnerom, pre nego što pokažete vaš znak.

Zapamtite: Sudija koji je bliži igri ili prema kome se igra kreće ima primarnu odgovornost.

4. Kada je potrebno pružite pomoć u situacijama odlaska lopte van graničnih linija, ali samo kada vaš partner to zatraži. Stvorite naviku uspostavljanja vizuelnog kontakta.
5. Pokušajte da u svakom trenutku znate ne samo gde se nalaze lopta i svi igrači, već takođe i položaj vašeg partnera.
6. U situacijama kontranapada, posebno tamo gde igrači napada brojčano nadmašuju igrače u odbrani, neka bliži sudija donosi odluku da li treba da se dosudi greška. Izbegnite iskušenje da dosuđujete kada ste deset (10) ili više metara udaljeni od akcije.
7. **Zviždite pištaljkom zbog greške samo kada ona utiče na akciju.** Slučajan dodir treba da se zanemari. Pazite na poteze koji moraju da se dosude.
8. **Ne sme** da se dopusti prekomerna upotreba šaka. Običan dodir sam po sebi nije greška, ali bilo koje nepravilno sprečavanje kretanja igrača koji teži da zauzme novi položaj, jeste greška.
9. **Uspostavite vaše standarde rano u toku utakmice.** Time igra postaje lakša za kontrolu. Gruba i suviše agresivna igra uvek mora da se kazni. Igrači se prilagođavaju načinu na koji im dozvoljavate da igraju.
10. Budite obazrivi u situacijama skakanja. Ako igrač iz nepovoljnog položaja ostvari nepravednu prednost, to je greška. **Dodir, kada nije nameran i ne utiče na igru, treba da se zanemari.**
11. Nastavite kretanje kako igra dolazi prema vama i pokušajte da održite najbolji mogući položaj i širok vidni ugao između igrača odbrane i napada. Budite u najboljem položaju u odnosu na igru kada dosuđujete.
12. Budite sigurni da znate gde se lopta nalazi kada dosuđujete tri (3) sekunde i **da ste izbrojali tri (3) sekunde nakon što ste uočili igrača napada** u polju ograničenja.
13. **Ne zaustavljajte igru samo da bi opomenuli igrača ili trenera** u vezi njegovog ponašanja. Ako je opomena potrebna dajte je kada lopta postane mrtva i sat za igru bude zaustavljen. **Ako je neophodno da se igra zaustavi, mora da se dosudi tehnička greška.**

14. Trenerima ne treba dozvoliti da postanu centar pažnje teatralnim gestovima i stalnim prigovaranjem. Takvo ponašanje ne treba da se toleriše. Sudije moraju to da zaustave na samom početku. Ne plašite se da dosudite tehničku grešku kada trener pokušava da vas zaplaši ili uznemirava.
15. Kada izveštavate o grešci, a postavljena je oznaka za greške ekipe, proverite sa zapisničarom da li je to četvrta (4) ili peta (5) greška igrača te ekipe, pre nego što naznačite kaznu.
16. Usporite pokazivanje vaših znakova zapisničaru, naročito kada pokazujete broj igrača.
17. Delujte kao tim sa vašim partnerom. Dajte sve od sebe za međusobnu saradnju.
Uspostavite vizuelni kontakt pre uručivanja lopte igraču za ubacivanje.
18. Na teren izlazite zajedno. Stoga pokušajte da zajedno napustite teren za igru, kad god je to moguće.
19. **Nikad ne prestajte da se krećete. Prilagođavajte svoj položaj kada se lopta kreće. I vi ste takođe sportista.**

12 Zaključak

Sudijama je povereno da brinu da se utakmica igra unutar okvira i uputstava pravila. Oni moraju da donose trenutne odluke.

Neizbežno je da svim brzo donetim odlukama ponekad nedostaje racionalnost, a povremeno one čak mogu da budu i pogrešne.

“Nijedan sudija nije savršen”. Ne postoji utakmica posle koje sudija može da se osvrne i kaže: “Sudio sam bez greške”. Ljudska aktivnost nužno iziskuje ljudsko rasuđivanje.

Košarka je takmičarski sport. To je igra nabijena emocijama, gde uzbuđenja i sukobi mogu visoko da narastu, naročito kada je rezultat tesan. Sudije uvek **moraju** da imaju utakmicu pod kontrolom. To znači da sudije moraju da bude čvrste, odlučne i nepokolebljive.

Sudije moraju da **razumeju** igrače i trenere i budu svesne onoga što ih navodi da reaguju i kako se oni tada ponašaju. Nijedan sudija ne može da ima odličnu utakmicu bez umerene količine saradnje od strane igrača i trenera.

Sudijama je potrebna svest o igri, uvid u namere i ciljeve taktičkih manevara igrača i trenera, kao i razumevanje napetosti i pritisaka koji na njih deluju. Sudije moraju da razumeju frustracije igračkog i trenerskog posla. Igrači, treneri i sudije su deo celine; oni nisu članovi odvojenih stranaka.

Koncentracija je od vitalnog značaja za sudije. Ona se obično teško postiže. Dok igrač ima priliku da smanji koncentraciju kada nije direktno angažovan oko lopte, sudija može samo na kratko da se opusti u toku tajm-outa i zamena. Koncentracija opada sa porastom umora, kako utakmica prelazi u svoje završne faze.

Fizička i psihološka priprema postaje veoma važna. Vi ne predviđate šta će stvarno da se dogodi, već je to priprema za najverovatnije situacije. Jednostavno rečeno, to je svest o najboljem mogućem položaju iz koga treba da se posmatra igra i trud da se do tog položaja dođe.

Suđenje znači biti na pravom mestu u pravo vreme da bi se donela ispravna odluka. Postavljanje je ključni faktor.

Postoji velika korelacija između položaja sudije i ispravnosti njegovih odluka.

Suđenje nije lak zadatak. Igrači su krupni i brzi, tempo igre je žestok. Teško je da se kontroliše ili čak vidi sve što se dešava. Dobre sudije pokušavaju da prate igru dalje od lopte, ali naravno, kao i kod svih drugih ljudi, uvek postoji tendencija da se fokusiraju na spektakularne poteze postizanja pogotka.

Najveća sudijska vrlina je doslednost. Važno je da se pokuša da se ista igra sudi na isti način, bez obzira na fazu utakmice ili druge pritiske.

Najbolje sudije imaju neusiljen autoritet, harmoničnu komunikaciju sa igračima i trenerima, sposobnost da održe mirno i staloženo prisustvo u najzahtevnijim okolnostima, celovito razumevanje igre i oštru moć zapažanja. To su inteligentni ljudi sa odličnom fizičkom kondicijom.

Košarka je igra strasti, angažovanosti i predanosti, koja zahteva sudije sa **osećajem za igru**.

Kada postanete sudija, nikada više ne gledate utakmicu kao običan gledalac.

Ipak, to je još uvek igra i u njoj treba svi da uživaju.

Čak i sudije mogu da se smeše!